

5EN200

**Dějiny
ekonomického
myšlení**

Robert Holman

Literatura

R. Holman a kolektiv:

**Dějiny ekonomického
myšlení**

3. vydání, r. 2005

Proč studovat dějiny ekonomického myšlení

- **Učebnicová ekonomie**

ekonomie zhuštěná na studenty zvládnutelné penzum

- **Hlavní proud ekonomie (mainstream) a „vedlejší proudy“**

hlavní proud zahrnuje vše, na čem se většina ekonomů z renomovaných universit více méně shodne

Proč studovat dějiny ekonomického myšlení

- **Ekonomická škola**

proč se nejlepší věci často rodí v rámci školy a ne u samostatně tvořících lidí?

tradice školy

vztah učitelů a žáků

silná motivace členů školy

Proč studovat dějiny ekonomického myšlení

- **Relativistický a absolutistický přístup v dějinách ekonomického myšlení**

Relativistický přístup: ekonomie se vyvíjí pod vlivem vnějších událostí

Absolutistický přístup: ekonomie nepotřebuje ke svému vývoji podněty zvenčí

Metodologie vědy

- **Věda normativní a pozitivní**

normativní soudy obsahují hodnocení

pozitivní soudy neobsahují hodnocení

možný konflikt mezi hodnotami a vědeckou prací

- **August Comte a pozitivismus
19. století**

reakce na spekulativní povahu společenských věd

společenské vědy musejí převzít metody věd přírodních

vědecké teorie musejí být empiricky verifikovatelné

Metodologie vědy

- **Logický pozitivismus (Vídeňský kroužek): požadavky na empirickou verifikaci**

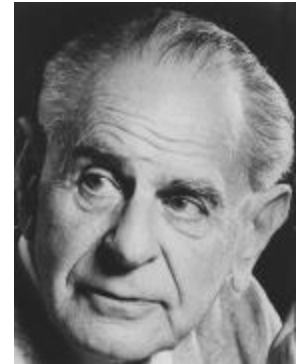
samotná vnitřní logika teorie není dostatečným znakem její vědeckosti

každý vědecký pojem musí mít empirický obsah

vědecké hypotézy a teorie musí být empiricky verifikovatelné

Metodologie vědy

**Karl Popper: empirická falzifikace
(Logika vědeckého bádání, 1934)**

důkaz verifikací není nikdy definitivní

důkaz falzifikací je vždy definitivní

věda se vyvíjí tak, že se zbavuje nepravd

Metodologie vědy

Thomas Kuhn: paradigma a revoluce ve vědě

(Struktura vědeckých revolucí, 1962)

Vědecké paradigma

kritika Poppera: falzifikace teorií nestačí

paradigma: tvrdé jádro vědy

revoluce ve vědě – změna paradigmatu

Metodologie vědy

Imre Lakatos

Kritika Kuhna: není jedno paradigma

Vědecko-výzkumné programy

existují paralelně a soutěží spolu

programy progresivní dokáží vysvětlovat nebo dokonce předvídat nové jevy

programy degenerativní to nedokážou

Předklasické ekonomické myšlení : období před paradigmatem

- **Neexistuje systém ekonomických teorií**
- **Převládá normativní stránka ekonomického myšlení**
- **„Sektorový“ přístup**

Starořeční filosofové

Ekonomické myšlení je součástí filosofie

ekonomické názory byly podřízeny filosofickému systému názorů

Společenský řád (polis) a tržní proces

tržní proces nebyl považován za jeden ze základů společenského řádu

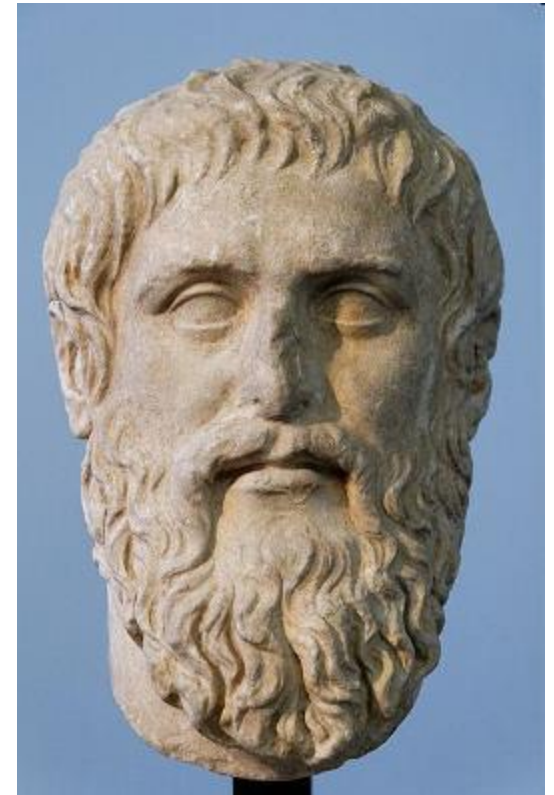
Starořeční filosofové - Platón

Nepropustná třídní struktura

je záruka stability a řádu, uchování
tradic a morálních hodnot

Soukromé vlastnictví

korumpuje a ničí morální
hodnoty

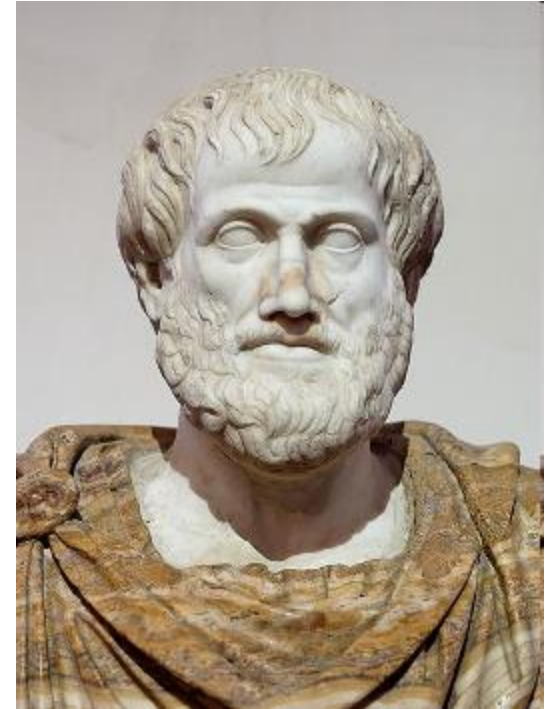

Starořeční filosofové - Aristotelés

**Soukromé vlastnictví motivuje k
dobrému hospodaření**

**Co je přirozené a co je jen člověkem
vytvořené**

**Zemědělství a obchod: ekonomika a
chrematistika**

Starořeční filosofové - Aristotelés

Spravedlivá cena

dvojí možný výklad

dva vývojové směry v teorii hodnoty: objektivní (nákladová) a subjektivní (užitečností)

Ekvivalence směny

směna stejného za stejné

ekvivalence směny je slučitelná jen s objektivní (nákladovou) teorií hodnoty

Starořeční filosofové - Aristotelés

Peníze nejsou instituce přirozená, ale lidmi vytvořená

Peníze jsou jen oběživo

Peníze jsou sterilní, protože směna je ekvivalentní

Velké obchodní zisky jsou neslučitelné s ekvivalencí směny, spravedlivou cenou a sterilitou peněz

Lichva je nemorální - dlužníci nemohou zaplatit úroky

Scholastikové

Filosofie službách náboženství

Scholastikové

hledání univerzálních morálních a společenských hodnot

Názory na obchod a obchodní zisky

Postupné překonávání předsudků vůči obchodu a ziskům

Scholastikové a Aristotelés

Averroes

Komentáře k Aristotelovi (cca 1170 n.l.)

Tomáš Aquinský

Summa Theologica (cca 1270)

Tomistická syntéza

snaha smířit křesťanství a Aristotelovu filosofii

Scholastikové - Tomáš Aquinský

Názory na vlastnictví

vlastnictví upevňuje společenský řád

Názory na obchod a spravedlivou cenu

velké obchodní zisky jsou v rozporu se spravedlivou cenou

Názory na půjčování peněz na úrok

peníze jsou sterilní, proto nemohou nést úrok. Ale hospodářství je produktivní, proto může nést rentu.

Pozdní scholasticismus – škola Salamanky (16. stol)

Navarrus: problém spravedlivé ceny a obchodního zisku

Spravedlivá cena závisí také na poptávce

Obchodní zisk je proto slučitelný se spravedlivou cenou

Jde o zárodečnou podobu subjektivní teorie hodnoty (teorie užitku)

Pozdní scholasticismus – škola Salamanky

**Thomas de Mercado: problém ceny
(kupní síly) peněz**

Kupní síla peněz závisí na jejich množství

Předchůdce kvantitativní teorie peněz

Merkantilisté

**17. stol. – první dvě třetiny 18. stol., západní
Evropa**

**Ekonomické myšlení ve službách národního
zájmu**

**Okolnosti vzniku: centralizované státy,
koloniální impéria, zámořský obchod**

Národní bohatství: bohatství = peníze

Merkantilisté

Zdrojem růstu národního bohatství je aktivní bilance zahraničního obchodu

Doktrína obchodní bilance

**Žádoucí struktura zahraničního obchodu:
dovoz základních surovin a potravin, vývoz
luxusního zboží**

**Merkantilistické politiky: dovozní a vývozní cla,
exportní monopoly aj.**

Merkantilisté

Thomas Mun:

Bohatství Anglie v zahraničním obchodě, (1664)

argument reexportu

obchodní přebytek = výroba - spotřeba

Pozdní merkantilismus

Lepší pochopení významu peněz: peníze prospívají obchodu

Růst množství peněz snižuje úrokovou míru a tím roste poptávka, obchod a výroba

Pozdní merkantilismus

Merkantilisté – poptávkoví ekonomové

Hospodářský růst je tažen poptávkou

Soudobý merkantilismus

Kladná obchodní bilance se považuje za ekonomický úspěch

Merkantilističtí předchůdci klasiků

William Petty

Politická aritmetika, 1690

Zdrojem bohatství je výroba

**Ekonomické myšlení nemá být jen rozumovou
spekulací, musí být podloženo empirií**

Pokus o měření ekonomických veličin

Odvození úroku od pozemkové renty

Merkantilističtí předchůdci klasiků

Richard Cantillon

Esej o povaze obchodu, 1755 – první systematický ekonomický spis

Cantillonův efekt: účinek peněz na výrobu a na inflaci zaleží na tom, do číh rukou peníze přicházejí.

Dnešní interpretace Cantillonova efektu: růst množství peněz má strukturální dopady, peníze tudíž nejsou neutrální.

Filosofové přirozených zákonů

**Společnost se řídí zákony, které mají povahu
přírodních zákonů, jsou vždy a všude stejné a nejsou
závislé na vůli státu**

Přirozené zákony jsou zakořeněné v povaze člověka

Společnost je přirozený řád

**Stát se nemá vměšovat do přirozeného běhu věcí a
nemá omezovat přirozená práva člověka**

Filosofové přirozených zákonů

John Locke: *O občanské vládě*, 1690

přirozená práva člověka:

- * právo na život**
- * právo na svobodu**
- * právo na vlastnictví**

negativní práva

Filosofové přirozených zákonů

John Locke

Vlastnictví jako přirozené právo

člověk má přirozené právo na své tělo a duši, tudíž má přirozené právo na plody své práce.

Názory na peníze a úrok

nízké úroky nejsou příčinou růstu bohatství, jsou jeho důsledkem

Kvantitativní teorie peněz

Filosofové přirozených zákonů

David Hume: *Politické rozpravy*, 1752

**Esej *O peněžích*: kvantitativní
teorie peněz**

Neutralita peněz:

Peníze v krátkém období sníží

úrokovou míru, ale v dlouhém období jen zvýší ceny

Filosofové přirozených zákonů

David Hume

úrok není peněžní jev

**růst množství peněz nemůže dlouhodobě snížit
úrokové míry, protože růst cen zvýší poptávku po
peněžních půjčkách**

Filosofové přirozených zákonů

David Hume

Esej *O žárlivosti obchodu*: kritika doktríny obchodní bilance

Mechanismus zlatých toků: aktivní obchodní bilance přivádí do země zlato, roste množství peněz, rostou ceny, domácí zboží zdražuje oproti zahraničnímu a přebytek obchodní bilance mizí. Obchodní bilance sama o sobě obnovuje svou přirozenou rovnováhu

Filosofové přirozených zákonů

David Hume

Humův zákon: světová zásoba zlata se automaticky rozdělí mezi země v poměru, v jakém se země podílejí na světové výrobě zboží (opírá se o kvantitativní teorii peněz)

Filosofové přirozených zákonů

Humův liberalismus

Esej O žárlivosti obchodu:

„Proto si troufám přiznat, že nejen jako člověk, ale i jako Brit prosím o vzkvétající obchod Německa, Španělska, Itálie, dokonce samotné Francie. Jsem si jist, že Velká Británie i všechny tyto národy by více vzkvétaly, kdyby jejich panovníci a ministři vůči sobě uplatnili takové velkorysé a benevolentní smýšlení.“

Fyziokraté

Francie 1758 - 1776

Francis Quesnay: *Ekonomická tabulka, 1758*

Fyziokratismus jako škola

Snaha o emancipaci ekonomie
jako samostatné vědní disciplíny

Ekonomie má být základem pro
hospodářskou politiku

Fyziokraté

**Kapitál jsou zálohy do výroby.
Do kapitálu jsou zahrnuty i mzdy.**

Reprodukce kapitálu: není jen obnova fixního kapitálu a osivo, ale i náklady na reprodukci pracovní síly (reálné mzdy).

Reprodukce kapitálu je jádrem výrobního procesu a předpokladem jeho udržení.

Fyziokraté

Rozdělení ekonomiky na produktivní a sterilní sektor

Zemědělství je produktivní, protože dokáže reprodukovat svůj kapitál (včetně pracovní síly) a navíc uživit nečinnou třídu – pozemkovou šlechtu.

Zbytek ekonomiky (řemesla, obchod) je sterilní – dokáže jen reprodukovat svůj kapitál, nevytváří nic navíc.

Fyziokraté

Učení o *čistém produktu*:

čistý produkt je přebytek vytvořený nad reprodukci kapitálu.

Čistý produkt vytváří jen produktivní sektor (zemědělství) a má podobu a velikost pozemkových rent.

Srovnání čistého produktu s novodobým pojetím domácího produktu

Fyziokraté

Přirozený řád: ekonomika je přirozený řád, který sám o sobě obnovuje a udržuje svou rovnováhu

Laissez faire: požadavek nezasahování státu do ekonomiky

Fyziokraté

**Kritika colbertismu: Colbertova vývozní
cla na obilí udržovala nízkou cenu obilí
ve Francii**

**Návrh jediné daně: zdanění čistého
produktu**

Turgot a jeho reformy

Klasická politická ekonomie 1776 - 1871

První vědecké paradigma ekonomie

**Politická ekonomie – věda o národním
bohatství**

Klasická politická ekonomie

Rozdíly mezi merkantilistickým a klasickým myšlením:

Překonání peněžního fetišismu: dobrá ekonomie umí „odhrnout peněžní závoj“

Národní bohatství vzniká ve výrobě, žádný sektor není produktivnější než ostatní

Poptávková a nabídková ekonomie

Klasická politická ekonomie

Rozdíly mezi merkantilistickým a klasickým myšlením:

Význam zahraničního obchodu: nezáleží na obchodní bilanci, ale na mezinárodní dělbě práce

Mezinárodní obchod jako „hra s pozitivním součtem“

Klasikové vytvořili první teorii mezinárodního obchodu

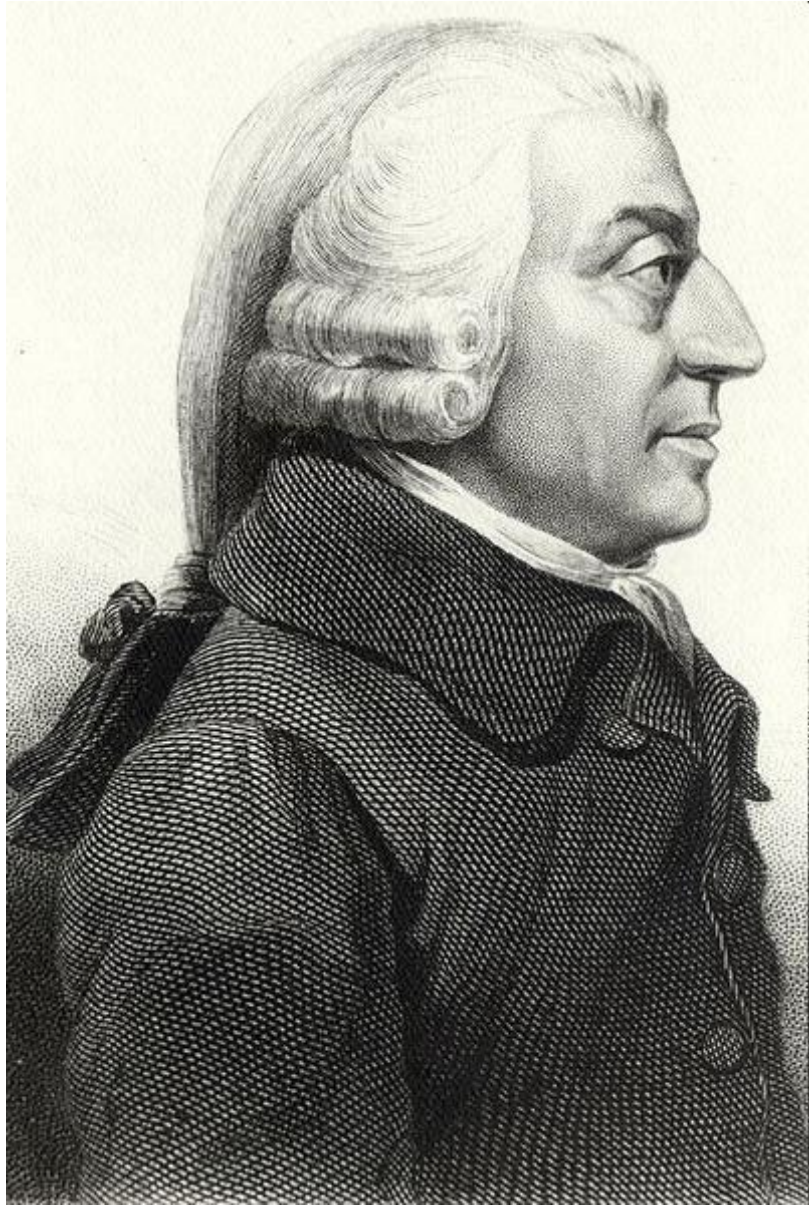
Klasická politická ekonomie

Změna politické doktríny: merkantilistickou doktrínu obchodní bilance nahradila klasická doktrína svobody obchodu

Ústřední postavou ekonomického systému a hybatelem ekonomického procesu není státník ale kapitalista

Klasický liberalismus:

**zájem jednotlivce a zájem národa nejsou v rozporu
zájmy národů nejsou konfliktní**

Adam Smith
(1723 – 1790)

Adam Smith

Kdo byl Adam Smith

Skotské osvícenství: nejsilnějšími podněty pro jednání člověka jsou jeho přirozené sklony

Teorie mravních citů, 1759

Přirozeným sklonem člověka je dobročinnost a láska k bližnímu

Adam Smith

*Pojednání o podstatě a původu bohatství
národů, 1776*

Význam Bohatství národů:

systematické pojednání, ucelený a provázaný systém
ekonomických pojmů a teorií

Adam Smith

**Bohatství vzniká ve výrobě. Jeho zdrojem je
dělba práce a svobodná směna.**

**Předpokladem prohlubování dělby práce je
velký trh**

**Teorie mezinárodního obchodu na bázi
absolutních výhod**

Adam Smith

- „Jeden muž drát táhne, druhý narovnává, třetí řeže, čtvrtý ostří, pátý jej na konci brousí v hlavičku, což vyžaduje dvě nebo tři samostatné operace ... Viděl jsem malou manufakturu toho druhu, kde bylo zaměstnáno pouze deset lidí a kde někteří z nich prováděli postupně dvě nebo tři samostatné operace. Ale i když byli velmi chudí, a proto jen sotva dostatečně vybaveni nezbytným zařízením, byli

Adam Smith

schopni, když se činili, vyrobili společně asi dvanáct liber špendlíků denně. V jedné libře je až 4 000 špendlíků. Těchto deset lidí tedy dokázalo vyrobili až 48 000 špendlíků za den. O každém z nich můžeme tedy říci, že vyrobil 4 800 špendlíků za den. Ale kdyby každý vyráběl samostatně, žádný z nich by zajisté nebyl schopen vyrobili možná ani jediný špendlík.“

Adam Smith

**Přirozeným sklonem člověka je sledování
vlastního zájmu**

**Sledování vlastních zájmů je pro lidi nejsilnější
motivací**

**Když ponecháme lidem volnost sledovat
vlastní zájmy, prospěje to celému národu**

Adam Smith

„Není to laskavost řezníka, sládka nebo pekaře, které vděčíme za svůj oběd, nýbrž je to jejich vlastní zájem. Nespolehnáme na jejich lidskost nýbrž na jejich sebelásku, a nezdůrazňujeme jim naše potřeby, ale výhody, které plynou jim.“

Adam Smith

Je rozpor mezi etikou dobročinnosti a etikou sledování vlastního zájmu?

V malé skupině má člověk přirozený sklon pomáhat bližnímu

Ve velké skupině má člověk přirozený sklon sledovat své vlastní zájmy

Vztahy lidí ve velké skupině nejsou založeny na dobročinnosti, jsou založeny na směně

Adam Smith

***Neviditelná ruka trhu* spojuje lidi sledující vlastní zájem, koordinuje směnu a jejich činnosti**

Smithův laissez faire (systém přirozené svobody): neviditelná ruka trhu funguje lépe než viditelná ruka státu

Smith připouštěl roli státu při zabezpečování některých veřejných statků

Adam Smith

- *„Všimněme si oblečení obyčejného dělníka a zjistíme, že počet lidí, jejichž práce se na něm podílela, daleko přesahuje všechny naše představy. Jeho hrubá, humpolácká halena je výsledkem spojené práce velkého počtu lidí. Pastýř, třídič vlny, česáč nebo mykač, barvíř, tkadlec, pazderník a mnoho dalších, ti všichni museli dát dohromady svá řemesla*

Adam Smith

- *aby vznikl tak prostý výrobek. A k tomu kolik obchodníků a formanů musí být zaměstnáno při převážení materiálů od jedněch výrobců k druhým, kteří často žijí ve vzdálených částech země. Kolik jen tu bylo uzavřeno obchodů a vykonáno cest po moři, kolik loděřů, námořníků, výrobců plachet a lan muselo pracovat ... aby vznikl tak jednoduchý výrobek.“*

Adam Smith

Teorie hodnoty:

Poptávka vyvolává odchylky tržní ceny od přirozené ceny (hodnoty). Poptávka nemá vliv na samotnou přirozenou cenu (hodnotu)

Paradox hodnoty (paradox vody a diamantu)

Hodnota nezávisí na užitečnosti ale na nákladech

Adam Smith

Kapitál jsou zálohy do výroby

**Obilí, které „zbylo ve stodole“, může být
použito pro mzdy dělníků
zaměstnaných v příštím roce**

**Kapitalisté investují své zisky a dávají tak
dělníkům práce**

Adam Smith

Kapitál se přelévá mezi odvětvími za vyšší mírou zisku. Proto se prosazuje tendence ke stejné míře zisku.

„Saving-is-spending“: úspory jsou také výdaje (mění se v investiční výdaje). Proto větší spořivost nemůže vést k nedostatku poptávky.

Jean-Baptiste Say
(1767 – 1832)

Jean Baptiste Say

Pojednání o politické ekonomii, 1803

**Obhajoba laissez faire („francouzský
Smith“)**

**Podnikatel jako hybatel ekonomického
pokroku**

Jean Baptiste Say

Obhajoba svobody obchodu:

**Argument obhájců obchodního ochranářství:
dovozy ničí domácí pracovní místa**

**Argument J.B.Saye: za dovoz se vždy platí
vývozem**

Jean Baptiste Say

Sayův zákon trhů:

Nabídka tvoří poptávku – zahájení investice a výroby vytváří důchody, které se mění v poptávky

Nemůže vzniknout deficit agregátní poptávky

Jean Baptiste Say

**Agregátní nabídka a agregátní poptávka jsou
vždy stejné veličiny**

**Nesoulad mezi nimi může být jen ve struktuře,
ne ve velikosti**

**Je-li na některých trzích přebytek poptávky, je
nutně na jiných trzích přebytek nabídky**

Jean Baptiste Say

Krize z nadvýroby mají strukturální povahu

Krize z nadvýroby se řeší samy – přeléváním kapitálu za vyšším ziskem

Předpokladem rychlosti a pružnosti tohoto procesu jsou volné ceny a odstranění překážek pro podnikání a svobodnou směnu – systém laissez faire

Jean Baptiste Say

Hromadění peněz (zvýšení poptávky po penězích) může snížit agregátní poptávku pod agregátní nabídku

Peníze jsou jen oběživo – jejich hromadění není racionální, protože peněžní hotovost nepřináší užitek ani výnos

Jean Baptiste Say

Předchůdcem Sayova zákona byl Smithův „saving-is spending“ teorém

Sayův zákon se stal pevnou součástí klasické a později i neoklasické ekonomie. Problém deficitu agregátní poptávky byl vyloučen

První fundovanou kritiku Sayova zákona přinesl J.M.Keynes v roce 1936

Thomas Robert
Malthus
(1766 – 1834)

Thomas Robert Malthus

Kdo byl T.R.Malthus

Přinesla průmyslová revoluce růst chudoby?

Malthusova kritika filosofů – racionalistů:

Růst bohatství nezávisí jen na rozumu a vědě.

Má své omezení – tím je růst populace

Thomas Robert Malthus

Esej o principu populace, 1798

Populační zákon: lidé reagují na růst svého bohatství zvýšením počtu svých dětí

Populační zákon je přirozený zákon, nelze ho zvrátit

Thomas Robert Malthus

**Hospodářský růst jde ruku v ruce s
populačním růstem**

**Populace má tendenci růst řadou
geometrickou, ale prostředky k obživě rostou
řadou aritmetickou**

**Příčinou toho je zákon klesajících výnosů v
zemědělství**

Thomas Robert Malthus

Politická ekonomie – ponurá věda:

**růst bohatství je omezován populačním
zákonem a zákonem klesajících výnosů v
zemědělství**

Východiskem je morální zdrženlivost

**Sociální reformátorství nic nezmůže bez
morální zdrženlivosti**

Thomas Robert Malthus

Chudinské dávky (Poor laws) podporují růst populace nejchudších vrstev a tím udržují jejich chudobu

Malthus podporoval rozvoj veřejného školství, protože vzdělání posiluje morální zdrženlivost - odpovědnosti za zabezpečení svých dětí

Thomas Robert Malthus

Soudobé malthusiánství:

**udržitelný hospodářský růst je ohrožen
vyčerpáváním neobnovitelných přírodních
zdrojů (obdoba klasického zákona klesajících
výnosů v zemědělství)**

**Po vystřídání klasické ekonomie neoklasickou
přestala být populační teorie součástí
ekonomie**

David Ricardo
(1772 – 1823)

David Ricardo

Kdo byl David Ricardo

Spor o depreciaci libry (článek Vysoká cena zlata, 1810)

**tvrzení Ricarda: odpoutání libry od zlata
umožnilo Bank of England emitovat
nadměrné množství bankovek**

**tvrzení Bank of England: emise bankovek
probíhá proti eskontu obchodních směnek**

David Ricardo

Ricardova kvantitativní teorie peněz se opírala o *nepřímý mechanismus*:

peníze se dostávají do oběhu skrze bankovní úvěry – roste nabídka úvěrů a klesá úroková míra

Spor o obilné zákony (Corn laws):

dovozní cla na obilí udržují vysokou cenu obilí, tím vysoké domácí mzdy. To zpomaluje růst průmyslu.

David Ricardo

Zásady politické ekonomie a zdanění, 1817:
teoretické dopracování Smithovy politické ekonomie

Ricardiánská neřest: z abstraktní teorie vytvořené na velmi zjednodušených předpokladech (bez empirického výzkumu) se přímo vyvozují silné politické požadavky

David Ricardo

**Politická ekonomie rozdělování:
ekonomie není jen věda o růstu
bohatství ale také o jeho rozdělování**

**Rozdělování produktu mezi mzdy, zisky a
renty má klíčový význam pro akumulaci
kapitálu a pro hospodářský růst**

David Ricardo

**Mzdy jsou na hranici existenčního minima,
proto jsou vydávány jen na spotřebu**

**Renty jsou vydávány jen na spotřebu, protože
vlastníci půdy nemají investiční příležitosti a
nemají ani motivaci k investování**

**Pouze zisky kapitalistů jsou zdrojem pro
kapitálové investice**

David Ricardo

**Rozdělování produktu mezi mzdy a nadprodukt:
mzda je dělníkovo existenční minimum (*subsistence wage*)**

Existenční minimum je to, co se považuje za nutné a obvyklé pro reprodukci pracovní síly

Existenční minimum závisí na dlouhodobém historickém a společenském vývoji země

David Ricardo

Mzdový zákon: když se mzdy zvýší nad existenční minimum, roste dělnická populace. To zvyšuje nabídku práce a mzdy opět klesají na existenční minimum

Mzda je v klasické ekonomii exogenní proměnná (není determinována uvnitř ekonomického modelu)

V neoklasické ekonomii je mzda endogenní proměnná (je odvozena z produkční funkce)

David Ricardo

Rozdělování nadproduktu mezi renty a zisky

Představy o pozemkové rentě před Ricardem

Teorie diferenční renty:

**tripartitní organizace zemědělství a rozdělování
produktu mezi tři třídy**

David Ricardo

Teorie diferenční renty:

na nejméněrodnějších půdách nevzniká renta, celý produkt se rozdělí mezi zisky a mzdy

renta vznikne až při obdělání horších půd: její velikost je dána rozdílem mezi výnosy z lepších a nejhorších ještě obdělávaných půd

David Ricardo

Zákon klesajících výnosů v zemědělství: růst zemědělství vede k obdělávání stále horších půd, což vede k růstu rent a k poklesu zisků

Klasický zákon klesajících výnosů v zemědělství je speciálním případem obecného (neoklasického) zákona klesajících výnosů z variabilních výrobních faktorů (fixním faktorům se zvyšuje renta)

David Ricardo

Ricardova vize stagnace:

hospodářský růst vede k růstu populace, rostoucí poptávka po potravinách vede k expanzi zemědělství na horší půdy, to vede k poklesu míry zisku v zemědělství a nakonec i k poklesu míry zisku v průmyslu. Pokles míry zisku vede k zastavení investic do kapitálu a k zastavení hospodářského růstu

David Ricardo

**Klasická politická ekonomie – ponurá věda:
populační zákon a zákon klesajících výnosů
v zemědělství brání pokračování
hospodářského růstu**

**Požadavek zrušení corn laws: dovoz levného
zámořského obilí by vedl ke zmenšování
domácího zemědělství, tedy i k přechodu na
lepší půdy a k růstu míry zisku**

David Ricardo

Teorie mezinárodního obchodu na základě komparativních výhod:

dělbba práce na základě komparativních výhod umožňuje oboustranně výhodný obchod i mezi zeměmi, z nichž jedna vyrábí všechno při vyšších nákladech

takový obchod je možný jen při omezené pohyblivosti kapitálu

David Ricardo

Pracovní teorie hodnoty:

hodnota je dána náklady práce (pracovní hodiny násobené životním minimem dělníka)

zboží je výsledkem práce přítomné i minulé (kapitál je stělesnění minulé práce)

John Stuart Mill
(1806 – 1873)

John Stuart Mill

Kdo byl John Stuart Mill

Utilitarismus:

**společenským cílem má být co nejvíce štěstí
pro co nejvíce lidí**

**„když dá boháč chudákovi šilink, je přírůstek
štěstí chudáka větší než ubýtek štěstí
boháče“**

John Stuart Mill

O svobodě, 1859

**Požadavek osvobození člověja od
společenských konvencí a předsudků**

Zásady politické ekonomie, 1848

**Dopracování politické ekonomie Davida
Ricarda**

John Stuart Mill

Teorie mezinárodní ceny:

**Mezinárodní cena se pohybuje v hranicích
národních nákladů**

Mezinárodní cena se řídí vzájemnou poptávkou

**Mezinárodní cena se blíží národním nákladům
menší z obou zemí**

John Stuart Mill

**Oddělení zákonů výroby od zákonů
rozdělování:**

**zákony výroby jsou přirozené, nezměnitelné,
ale zákony rozdělování jsou věci
společenské volby**

**neoklasická ekonomie: rozdělování je
odvozeno od produkčních funkcí a není
ovlivnitelné společenskými cíli**

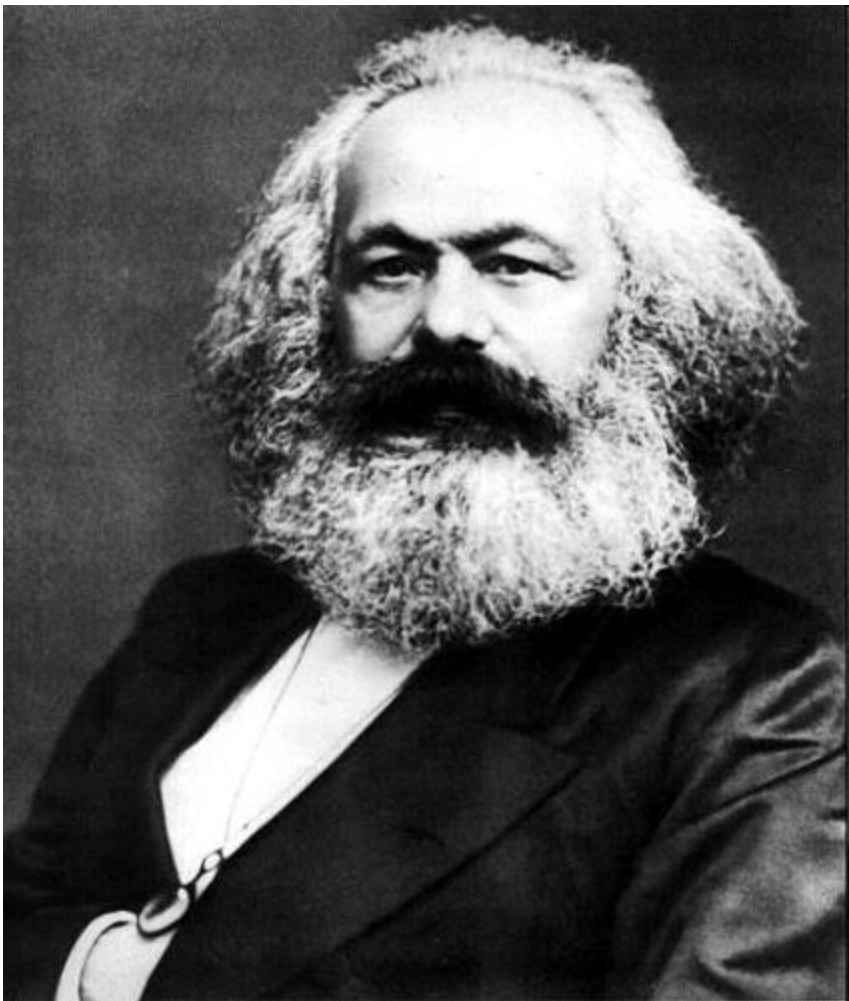
John Stuart Mill

Byl liberálem nebo socialistou?

„jsem přesvědčen, že oním myslitelem, který vedl intelektuály k socialismu, byl muž, jenž je považován za velkého hrdinu klasického liberalismu – John Stuart Mill“

Friedrich A. Hayek

Millův vliv udržel klasickou ekonomii ve Velké Británii až do r.1890

Karl Marx
(1818 – 1883)

Karl Marx

Kdo byl Karl Marx

**Marx a Engels: *Komunistický manifest, 1848:*
výzva k proletářskému internacionalismu**

***Kapitál, 1867:* vliv Georga Hegela a Davida
Ricarda**

Kapitál, 1867

- *„Ve své vlkodlačí chtivosti strhává kapitál nejen morální nýbrž i fyzické hranice pracovního dne. Uzurpuje dobu nutnou k udržování těla ve zdravém stavu. Loupí čas potřebný k užívání čistého vzduchu a slunečního světla. Ukrádá čas z doby na jídlo a připojuje jej k výrobnímu procesu, takže dělníkovi se dodává potrava jako uhlí parnímu kotli nebo jako olej strojům.“*

Kapitál, 1867

- *„ S klesajícím počtem magnátů kapitálu, kteří si uzurpují všechny výhody, vzrůstá masa bídy, poroby, degenerace, vykořisťování, ale i rozhořčení rostoucí dělnické třídy, kterou školí, sdružuje, organizuje sám mechanismus kapitalistického výrobního procesu. Monopol kapitálu se stává okovem. Centralizace výroby dosahuje bodu, kdy se jí kapitalistická slupka stává nesnesitelnou. Slupka puká. Odbíjí poslední hodina kapitalistického soukromého vlastnictví.“*

Karl Marx

**Filosofie dějin - historický
materialismus:**

**Zákony společenského vývoje jsou historicky
proměnné (odpor k filosofii přirozených
zákonů)**

**Společensko hospodářský řád – základna a
nadstavba**

Karl Marx

**vlastnictví a vykořist'ování: soukromé
vlastictví se stává příčinou
vykořist'ování**

**třídní boj mezi vykořist'ovanými a
vykořist'ovateli přerůstá v revoluci,
která změní společensko-hospodářský
řád**

Karl Marx

Marxova politická ekonomie: převzetí politické ekonomie davida Ricarda

První Marxův problém - přinucení dělníka k práci

Původní akumulace kapitálu: historický proces, během kterého vznikly třída kapitalistů a třída dělníků

Karl Marx

Ekonomické přinucení dělníků k práci: tovární systém likviduje malé samostatné výrobce

Druhý Marxův problém – vykořisťování práce kapitálem: pracovní teorie hodnoty

Hodnota pracovní síly (mzda) je menší než hodnota, jakou práce vytváří

Karl Marx

Rezervní armáda nezaměstnaných: rezervoár nezaměstnanosti je doplňován populací, nahrazováním práce stroji a úpadkem drobných výrobců

Nezaměstnanost drží mzdy na úrovni existenčního minima (hodnota pracovní síly)

Karl Marx

Teorie zániku kapitalismu:

Tovární systém zmenšuje střední třídu, společnost se polarizuje na kapitalisty a dělníky

Tovární systém mění dělníky v přívěsky strojů, dělníci ztrácejí svou původní kvalifikaci

Továrna je pro dělníky školou revoluce

Karl Marx

**Kapitalismus nazrává pro revoluci v
průmyslově nejvyspělejších zemích**

Proč se Marxovy vize nevyplnily?

Německá historická škola

Je ekonomie věda teoretická nebo historická?

Ekonomické zákony jsou historicky proměnné

Hledání stádií ekonomického vývoje

**Důraz na společenské instituce a na roli státu
v ekonomice**

Německá historická škola

Friedrich List (předchůdce)
teorie nezralého průmyslu

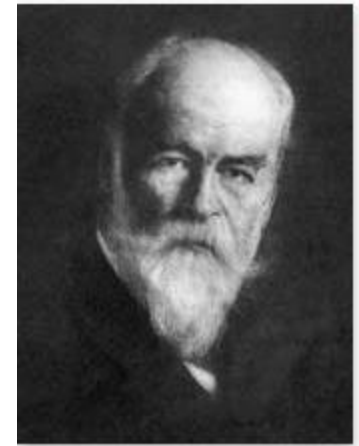

**Wilhelm Roscher (starší
historická škola)**
studium národních ekonomik

Německá historická škola

Gustav von Schmoller
(mladší historická škola)

**odmítání obecných ekonomických
zákonů**

sociální politika: „katedrový socialismus“

spor o metodu s rakouskou školou

Německá historická škola

**Nejmladší historická škola :
Hledání „duchovní síly kapitalismu“**

**Max Weber: *Protestantská
etika a duch kapitalismu (1905)***

**Werner Sombart: *Židé a
moderní kapitalismus (1911)***

Marginalistická revoluce metodologie

**Od klasického k neoklasickému paradigmatu
(*Alfred Marshall – Zásady ekonomie, 1890*)**

**Od morální vědy k pozitivní vědě (*John Neville
Keynes – Cíl a metoda politické ekonomie,
1891*)**

**Od politické ekonomie k čisté ekonomii:
ekonomie se zbavuje politických doktrin,
témat morálních, sociálních, populačních...**

Marginalistická revoluce metodologie

Metodologický individualismus: konec třídního pohledu na společnost

Ekonomie zkoumá chování jedince – *člověka ekonomického*

Předpoklad (axiom) racionality člověka

Marginalistická revoluce metodologie

Metodologický individualismus: ignoruje společenské instituce. Zkoumá racionální chování jednotlivce bez ohledu na institucionální prostředí.

Marginální analýza: člověk při svých ekonomických volbách porovnává vždy mezní veličiny

Marginalistická revoluce východiska ekonomické teorie

**Ústřední postavou ekonomického systému
není kapitalista ale spotřebitel**

**Spotřebitel je suverénem trhu: prvotní impulzy
pro tržní proces vycházejí z jeho
subjektivních hodnot a poptávek**

**Spor o teorii hodnoty: subjektivní vs nákladová
teorie hodnoty**

Marginalistická revoluce

Ekonomický statek: cokoli co je užitečné a zároveň vzácné

„Základní ekonomický problém“ :
optimální alokace vzácných zdrojů mezi alternativní užití (*Lionel Robbins - Esej o podstatě a významu ekonomické vědy, 1932*)

Marginalistická revoluce

Posun předmětu ekonomie: od tvorby bohatství k otázkám *optimální volby* a *efektivní alokace*

„Lidé maximalizují, trhy vyčišťují“: ekonomie zkoumá principy maximalizace užitku jednotlivce a schopnost trhů efektivně alokovat zdroje

Ekonomie tím získává statický charakter

Marginalistická revoluce - předchůdci

**Johann von Thünen: (*Izolovaný stát*, 1826)
předchůdce teorie mezní produktivity**

**Hledá principy prostorové alokace
výroby různých produktů**

**Vyrovňování mezních produktů výrobního
faktoru**

Marginalistická revoluce - předchůdci

Augustin A. Cournot (*Matematické principy teorie bohatství, 1838*)

Základy marginalistické teorie firmy:

firma maximalizuje zisk při rovnosti mezních nákladů a mezního příjmu

Model duopolu: duopolista při změně své ceny předpokládá, že ten druhý nezmění své množství

Marginalistická revoluce - předchůdci

Hermann Gossen

(Zákony lidského chování, 1854)

předchůdce teorie mezního užitku

**Objev mezního užitku a jeho významu pro
rozhodování člověka**

Marginalistická revoluce - předchůdci

Gossenovy zákony:

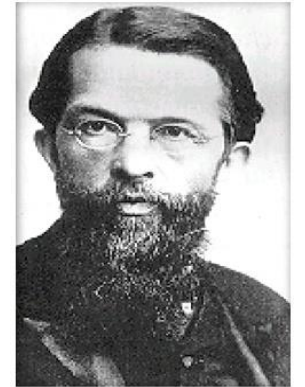
- 1. Mezní užitek statku klesá s rostoucím uspokojením potřeby**
- 2. Člověk rozdělí důchod mezi spotřebu statků tak, aby se mezní užítky připadající na jednotku důchodu rovnaly**
- 3. Člověk rozdělí čas mezi práci a zahálku tak, aby se mezní užitek ze mzdy rovnal zápornému meznímu užítku z práce**

Marginalistická revoluce - průkopníci

William Jevons: *Teorie politické ekonomie, 1871*

Carl Menger: *Zásady národohospodářské nauky, 1871*

Léon Walras: *Základy čisté politické ekonomie, 1874*

Marginalistická revoluce - školy

Rakouská škola - po roce 1871

Lausannská škola - po roce 1874

**Cambridgeská (Marshallova) škola – po
roce 1890**

William Jevons
(1840 – 1882)

William Jevons

Teorie politické ekonomie, 1871:

**Proti Ricardově-Millově ekonomii: kritika
nákladové teorie hodnoty**

**Ekonomie není věda o bohatství, ale
„matematika slastí a strastí“ : člověk
porovnává mezní užitky a mezní náklady**

William Jevons

Jevons popíral význam nákladů a nabídky pro určení hodnoty statků. Hodnota závisí jen na mezním užitku.

Nedokázal vysvětlit tržní cenu, protože z teorie mezního užitku nevyvodil poptávku.

William Jevons

**Teorie mzdy a nabídky práce:
nákladem práce je *mezní újma z práce*
(*disutility of labour*)**

**Člověk nabízí tolik práce, při které se mezní
užitek mzdy rovná mezní újmě z práce**

Kardinalistický model nabídky práce

Léon Walras
(1834 – 1910)

Lausannská škola - Léon Walras

Kdo byl Léon Walras

Základy čisté politické ekonomie, 1874:

**Obsahují nezávislé rozpracování teorie
mezního užitku a teorii ekonomické
rovnováhy**

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

V ekonomickém systému souběžně probíhají dva procesy: proces optimalizace při omezeních a proces „čištění trhů“

Jsou tyto dva procesy navzájem slučitelné? A vedou tržní systém k rovnováze?

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Optimalizace při omezeních: provádí ji každý člověk sám za sebe

Jeho omezeními jsou tržní ceny a jeho vybavení výrobními faktory

Při daných omezeních člověk volí strukturu svých nákupů a prodejů tak, aby maximalizoval svou funkci užitku

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

„Čištění trhů“: dosahování rovnováhy poptávky a nabídky

Rovnovážné ceny se tvoří „za zády“ výrobců.

„Lidé maximalizují, trhy se vyčišťují“

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Optimalizace jednotlivců a čištění trhů jsou vzájemně se prolínající procesy. Vedou ke všeobecné rovnováze?

Všeobecná rovnováha je stav, kdy jsou všichni lidé na maximu svých užitkových funkcí a současně jsou všechny trhy „vyčištěny“.

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Metoda všeobecné rovnováhy: všechny trhy se musejí zkoumat současně, protože jsou propojeny vzájemnými závislostmi

Mezi proměnnými nejsou vztahy příčinné závislosti, ale vztahy vzájemné závislosti – jsou to endogenní proměnné

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Model všeobecné rovnováhy je soustava simultánních funkcí a rovnic – rovnice jsou navzájem nezávislé v tom smyslu, že žádnou z nich nelze vyvodit z těch ostatních

Řešením soustavy jsou rovnovážné ceny a rovnovážná množství. Při nich je systém ve všeobecné rovnováze.

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Stranu poptávky představují jednotlivci (domácnosti), kteří poptávají spotřební statky

Stranu nabídky představují titíž jednotlivci (domácnosti) nabízející služby výrobních faktorů

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Teorie mezního užitku

člověk poptává statky

$$MU_i = MU_i(d_i) \quad i = 1 \dots m$$

člověk nabízí služby výrobních faktorů

$$MU_j = MU_j(q_j - o_j) \quad j = 1 \dots n$$

rovnováha spotřebitele (II. Gossenův zákon):

$$\frac{MU_1(d_1)}{P_1} = \frac{MU_2(d_2)}{P_2} = \dots = \frac{MU_m(d_m)}{P_m} = \frac{MU_1(q_1 - o_1)}{V_1} = \dots = \frac{MU_n(q_n - o_n)}{V_n}$$

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Funkce individuální poptávky po statcích:

$$d_i = d_i(p_1 \dots p_m, v_1 \dots v_n) \quad \text{pro } i = 1 \dots m$$

Funkce individuální nabídky služeb výrobních faktorů:

$$o_j = o_j(p_1 \dots p_m, v_1 \dots v_n) \quad \text{pro } j = 1 \dots n$$

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

(1) Funkce tržní poptávky po statcích:

$$D_i = \sum_{s=1}^y d_{si} (p_1 \dots p_m, v_1 \dots v_n) \quad \text{pro } i = 1 \dots m$$

(2) Funkce tržní nabídky služeb výrobních faktorů

$$O_j = \sum_{s=1}^y o_{sj} (p_1 \dots p_m, v_1 \dots v_n) \quad \text{pro } j = 1 \dots n$$

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Trhy služeb výrobních faktorů:

produkční koeficienty: a_{ij}

(3) podmínky rovnováhy trhů služeb výrobních faktorů:

$$O_j = \sum_{i=1}^m a_{ij} D_i \quad \text{pro } j = 1 \dots n$$

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Trhy statků

(4) podmínky rovnováhy trhů statků:

podmínkou dlouhodobé rovnováhy trhu je nulový ekonomický zisk - cena statku se usí rovnat jednotkovým nákladům.

$$p_i = \sum_{j=1}^n a_{ij} v_j \quad \text{pro } i = 1 \dots m$$

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Numéraire je statek, v jehož fyzických jednotkách vyjadřujeme ceny ostatních statků.

Cena *numéraire* = 1.

Počet neznámých (endogenních proměnných) je $2m + 2n - 1$

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Pro uzavřený systém m statků a n služeb výrobních faktorů platí *rozpočtové omezení*:
celkový tok výdajů na spotřební statky se rovná celkovému toku příjmů za služby výrobních faktorů

$$\sum_{i=1}^m p_i d_i = \sum_{j=1}^n v_j o_j$$

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Walrasův zákon: máme systém z trhů. Je-li v rovnováze $(z-1)$ trhů, pak je nuntě v rovnováze i z -tý trh

Počet nezávislých rovnic: $2m + 2n - 1$

Počet rovnic se rovná počtu proměnných, tudíž soustava má řešení

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Walrasova teorie dokazuje *existenci* všeobecné rovnováhy: stav všeobecné rovnováhy může nastat

Pro dané funkce užitku a pro dané produkčníkoeficienty existuje právě jedna všeobecná rovnováha

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Walras nevyřešil problém *dosahování* všeobecné rovnováhy. Není jasné, jak (a zda vůbec) systém dospěje do stavu všeobecné rovnováhy.

Walrasova teorie dokazuje pouze dosahování rovnováhy v případě, že obchody budou uzavírány jen při rovnovážných cenách (případ burzy).

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

Walrasova teorie se nevyrovnala s problémem obchodování za nerovnovážné ceny: každá směna za nerovnovážnou cenu změní polohu směňujících na jejich užitkových funkcích, změní tak jejich rovnice poptávek a nabídek a tudíž změní i cílovou všeobecnou rovnováhu. K dosažení všeobecné rovnováhy tak nemusí vůbec dojít.

Léon Walras – teorie ekonomické rovnováhy

**Pozdější vývoj teorie ekonomické rovnováhy :
Kenneth Arrow, Gerald Debreu**

Kritikové teorie všeobecné rovnováhy

- Teorie je statická - nevíme, jak se systém dostává od jedné rovnováhy k jiné.**
- Teorie ignoruje roli podnikatele jako hybatele ekonomického procesu**

Vilfredo Pareto
(1848 – 1923)

Lausannská škola - Vilfredo Pareto

Kdo byl Vilfredo Pareto

Zdokonalení subjektivní teorie hodnoty:

- 1. spotřebitel neporovnává užitky různých statků, ale užitky různých kombinací statků**
- 2. spotřebitel nedokáže měřit užitky v kardinálních číslech, pouze seřazuje různé kombinace statků – dává jim pořadová (ordinální) čísla**

Lausannská škola - Vilfredo Pareto

**Rozdělení subjektivní teorie hodnoty na
kardinalistickou a ordinalistickou verzi**

Využití indiferenčních křivek

***(Francis Edgeworth: Matematická
psychika, 1881)***

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

Teorie společenského optima

**Problém sčítání individuálních blahobytů:
pocity uspokojení jsou ryze subjektivní**

**Paretův axiom teorie společenského optima:
vnitroosobní porovnávání uspokojení je
možné, ale meziosobní porovnávání
uspokojení je nemožné.**

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

**Paretovo kritérium společenského
optima (Paretovo optimum):**

**společnost je na svém optimu, když není
možné zvýšit uspokojení někoho, ledaže by
se snížilo uspokojení někoho jiného.**

**Je-li možné zvýšit uspokojení někoho, a přitom
nesnížit uspokojení nikoho jiného,
společnost je pod svým optimem.**

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

Paretovo kritérium společenského optima umožňuje rozdělit stavy společnosti na „Pareto-optimální“ a „Pareto-suboptimální“

Paretova teorie společenského optima je pozitivní teorie, neobsahuje žádné hodnocení

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

**Paretovo optimum platí pro určité
předem dané rozdělení bohatství**

**Změna rozdělení bohatství znamená
změnu Paretova optima – ke každému
rozdělení bohatství se vztahuje jiné
Paretovo optimum**

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

Nelze říci, které rozdělení bohatství (a které Paretovo optimum) je nejlepší. Nelze totiž říci, jestli zvýšení uspokojení jedněch na úkor druhých je lepší nebo horší, protože meziosobní porovnávání uspokojení nejsou možná

Paretovo kritérium optima nelze použít pro hodnocení hospodářských politik - každá taková politika znamená přerozdělování

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

**Kompenzační platby (John Hicks):
jestliže po přerozdělení bohatství
beneficienti plně kompenzují ty, kdo
utpěli ztráty, a přesto jsou na tom lépe,
lze to považovat za přechod k lepšímu
Paretovu optimu (příklad zrušení
dovozních cel)**

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

Jak dosáhnout Paretova optima:

**Paretovo optimum je slučitelné pouze se
všeobecnou rovnováhou**

Nerovnováha znamená suboptimální stav

Cesta k Paretovu optimu vede přes směnu

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

Ve stavu nerovnováhy existují nevyužitě příležitosti ke směně. Každá směna znamená zvýšení uspokojení obou směňujících

Pouze při všeobecné rovnováze jsou všechny příležitosti ke směně využity – společnost je proto na Paretovu optimu

Lausannská škola – Vilfredo Pareto

Paretova teorie elit:

**Politické elity se dělí na lvy a lišky. Při
vzestupném společenském vývoji lišky
střídají lvy. Při společenském úpadku lvi
střídají lišky**

**Jde o spekulativní sociologicko-politickou
teorii**

John Hicks – pokračovatel v lausannské tradici

**Zdokonalení ordinalistické teorie
hodnoty: mezní míra substituce**

**Mezní míra substituce dvou statků je rovna podílu
jejich mezních užiteků, uvažujeme-li velmi malá
množství statků**

**Ordinalistická a kardinalistická verze subjektivní
teorie hodnoty jsou slučitelné**

John Hicks – pokračovatel v lausannské tradici

**Volba optimální kombinace výrobních faktorů
ve výrobě: izokvanty a mezní míra
technologické substituce**

Mezní míra transformace a transformační křivka

***Hodnota a kapitál, 1939: podmínky
společenského optima***

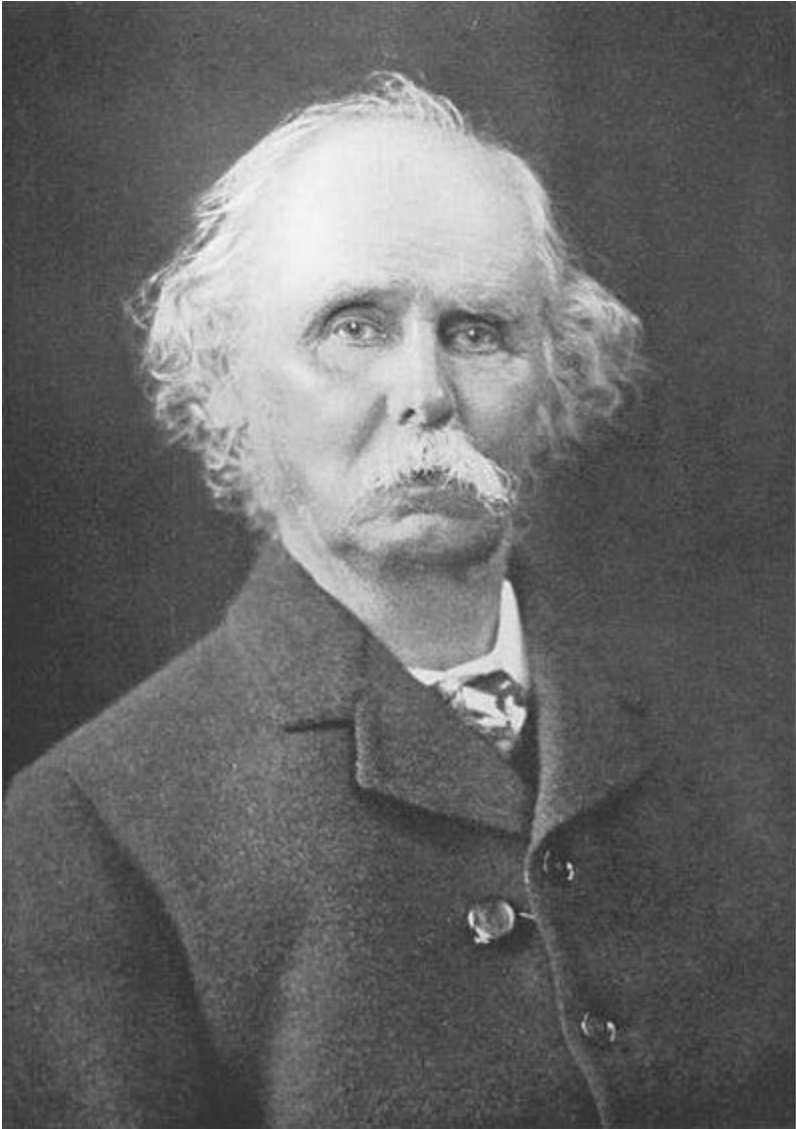
John Hicks – pokračovatel v lausannské tradici

Podmínka optimální směny: mezní míry substituce každého páru statků jsou pro každý pár spotřebitelů stejné

Podmínka optimální výroby: mezní míry technologické substituce každého páru výrobních faktorů jsou stejné u každého páru statků

Podmínka optimální skladby produkce: mezní míry substituce se rovnají mezním mírám transformace pro každý pár statků

Alfred Marshall
(1842 – 1924)

Cambridgeská škola – Alfred Marshall

Kdo byl Alfred Marshall

Zásady ekonomie, 1890

**Prosazení nového paradigmatu v
ekonomii - nahrazení klasické
ekonomie neoklasickou ekonomikou**

Cambridgeská škola – Alfred Marshall

Odmítnutí doktrinářského pojetí ekonomie – ekonomie je analytická věda (engine of analysis)

Proč neprosazoval matematizaci ekonomie

Proklamovaná návaznost na klasiky a kritika Jevonse

Cambridgeská škola – Alfred Marshall

- **Subjektivní teorie hodnoty**
- **Spotřebitelův přebytek**
- **Mezní užitek a poptávka**
- **Elasticita poptávky**

Cambridgeská škola – Alfred Marshall

- **Teorie firmy (v dokonalé konkurenci)**
  - klesající výnosy z variabilních faktorů
  - normální zisk a abnormální zisk
  - marginální a intramarginální firma
- **Mezní náklady a tržní nabídka**
  - rostoucí mezní náklady na trhu (krátké a dlouhé období)
  - Tržní nabídka v různě dlouhých obdobích

Cambridgeská škola – Alfred Marshall

Reálné náklady: subjektivní „újmy“ (disutilities)

- mzda = újma z práce (disutility of labour)
- zisk (úrok) = náklad čekání (cost of waiting)

Cambridgeská škola – Alfred Marshall

- **„Ostří nůžek“: poptávka a nabídka spoluurčují rovnovážnou cenu**
- **Marshallův dualismus v teorii rovnovážné ceny**
- **Teorie dílčí rovnováhy**

Arthur Pigou
(1877 – 1959)

Cambridgeská škola – Arthur Pigou

- **Ekonomie blahobytu, 1920**
- **Teorie externalit**
  - **společenské a soukromé náklady: negativní externality**
  - **společenské a soukromé výnosy: pozitivní externality**

Cambridgeská škola – Arthur Pigou

- **Externality jako selhání trhu:
„pigouovské“ daně a subvence**
- **Knightova kritika: vlastnická práva**

Cambridgeská teorie peněz

- **Přístup hotovostních peněžních zůstatků (cash balance approach)**
- **$M = k \cdot Y$**
- **Transakční poptávka po penězích**
- **Mikroekonomický přístup**

Cambridgeská teorie peněz

- Neutralita peněz (moderní verze kvantitativní teorie)
- $M = k.P.Q$
- Keynesovo rozvinutí cambridgeské teorie peněz:
  - Spekulační poptávka po penězích
  - Nepřímý mechanismus

Cambridgeská škola – Joan Robinsonová

- **Dokonalá a nedokonalá konkurence**
- **J. Robinsonová: Ekonomie nedokonalé konkurence, 1933**
E. H. Chamberlin: Teorie monopolistické konkurence, 1933
- **Obrat Robinsonové ke keynesiánství**

Londýnská škola ekonomie

- **Fabiánská společnost**
- **Založení LSE (1895, Sydney a Beatrice Webbovi, G.B.Shaw)**

Londýnská škola ekonomie

- **Heterogenita LSE:**
  - **L. Robbins, F.A. Hayek, K. Popper**
  - **J. Hicks**
  - **Demokratický socialismus Harolda Laskiho**

Londýnská škola ekonomie

- **První spor mezi LSE a Cambridge:**
  - **pojetí ekonomie**
  - **orientace ekonomie**
- **Druhý spor mezi LSE a Cambridge (30.léta): Hayek vs. Keynes**
  - **příčiny Velké deprese**
  - **léčení Velké deprese**
  - **používání ekonomických agregátů**

Rakouská škola – metodologie

- **Subjektivní charakter racionality**
- **Metodologický subjektivismus ve sporu s metodologickým pozitivismem**
- **Kritika „scientismu“**
- **Vyhranění metodologický individualismus (odmítání makroekonomie)**

Rakouská škola – obecná východiska ekonomie

- **Monismus v teorii hodnoty**
- **Náklady obětované příležitosti**
- **Tržní rovnováha versus tržní proces**
- **Pojetí konkurence**

Carl Menger
(1840 – 1921)

Rakouská škola – Carl Menger

- **Život a dílo**
- **Zásady národohospodářské nauky,
1871**
- **Spor o metodu s německou historickou
školou**

Rakouská škola – Carl Menger

- **Teorie hodnoty (teorie mezního užitku)**
  - **nematematický výklad**
  - **monismus v teorii hodnoty: statky vyšších řádů**
  - **teorie imputace**
  - **náklady obětované příležitosti**

Rakouská škola – Carl Menger

- **Teorie směny**

- **odmítnutí ekvivalence směny**

- **od monopolu ke konkurenci**

- **mezní pár prodávajícího a kupujícího**

Eugen von
Boehm-Bawerk
(1851 – 1914)

Rakouská škola – Eugen von Boehm-Bawerk

- **Život a dílo**
- **Kritika Marxovy politické ekonomie**
Konec Marxova systému, 1896

Rakouská škola – Eugen von Boehm Bawerk

- **Pozitivní teorie kapitálu (1889)**
- **Teorie kapitálu:**
  - **Produktivnost kapitálu: oklikovost výroby**
  - **Subjektivní hodnota budoucích statků**

Ludwig von Mises
(1881 – 1973)

Rakouská škola – Ludwig von Mises

- **Život a dílo**
- **Teorie peněz a úvěru, 1912**
- **Peněžní teorie hospodářských cyklů**

Rakouská škola – Ludwig von Mises

- **Lidské jednání (Human action), 1949**
- **Praxeologie - věda o lidském jednání**
- **Apriorismus ve vědě**

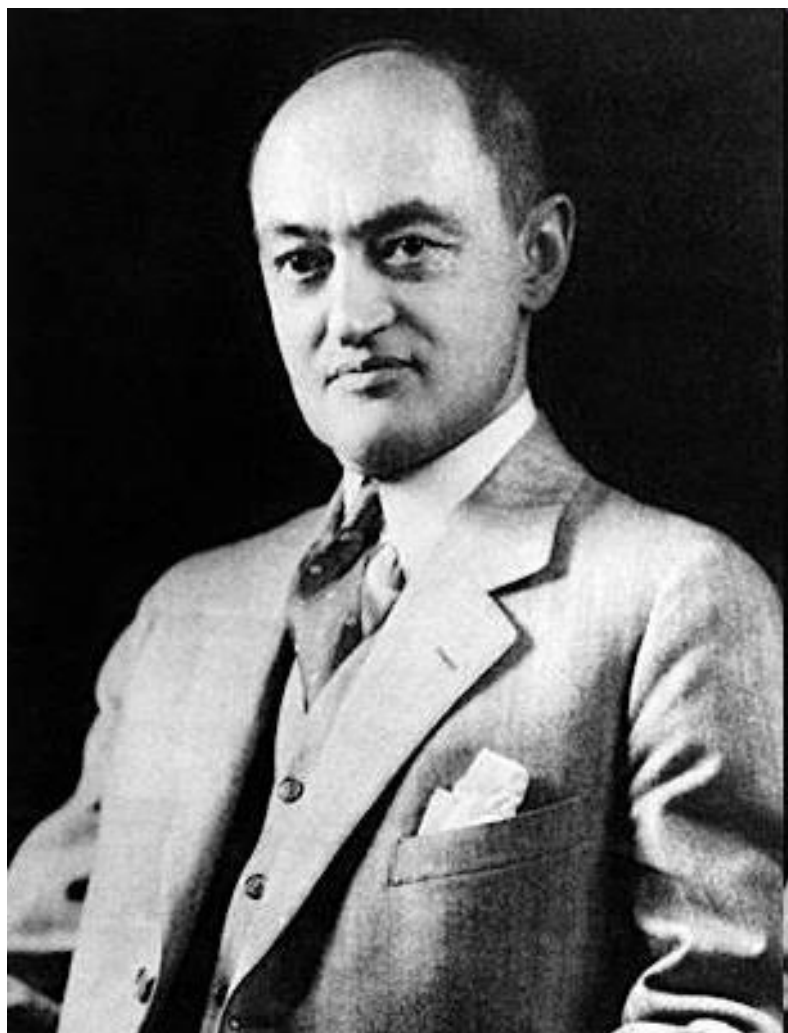
Friedrich A.
von Hayek
(1899 – 1992)

Rakouská škola – Friedrich A. von Hayek

- **Život a dílo**
- **Teorie hospodářského cyklu**
- **Spor o ekonomickou kalkulaci v socialismu**

Rakouská škola – Friedrich A. von Hayek

- **Teorie rozptýlené znalosti (Využití znalosti ve společnosti, 1945)**
- **Cesta do otroctví, 1944**
- **Právo, zákonodárství a svoboda, 1973-79**
  - Teorie spontánního řádu:**
    - taxis: řád vytvořený
    - kosmos: řád vyrostlý
    - složité a jednoduché systémy
    - omezenost rozumu

Josef Schumpeter
(1883 – 1950)

Rakouští heretikové - Joseph Schumpeter

- **Život a dílo**
- **Teorie podnikatele a podnikatelského zisku (Teorie ekonomického vývoje, 1912):**
  - **inovace**
  - **tvůřivá destrukce**

Rakouští heretikové - Joseph Schumpeter

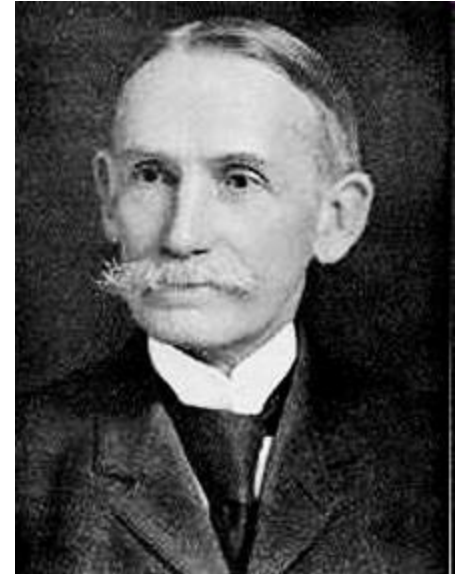
- **Teorie hospodářských cyklů**
- **Teorie zániku kapitalismu (Kapitalismus, socialismus a demokracie, 1942):**
  - **Změna nositele inovací**
  - **Nenávist intelektuálů ke kapitalismu**
  - **Monopol a konkurence**

Oživení rakouské školy v 70. letech

- Oživení rakouské školy Kirznerem a Lachmanem
- hayekovská a misesovská linie soudobé rakouské školy
- Izrael Kirzner: teorie tržního procesu a podnikatelského objevování
- Murray Rothbard: *Etika laissez faire (Etika svobody 1981)*

Američtí marginalisté – John B. Clark

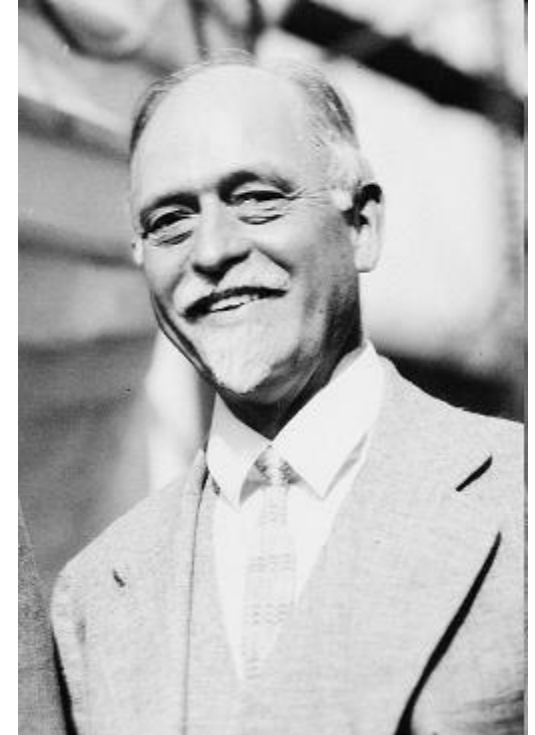
- Rozdělování bohatství, 1899
- Teorie rozdělování (teorie mezní produktivity)
- Spory se stoupenci „high wage economy“
- Spravedlnost v rozdělování

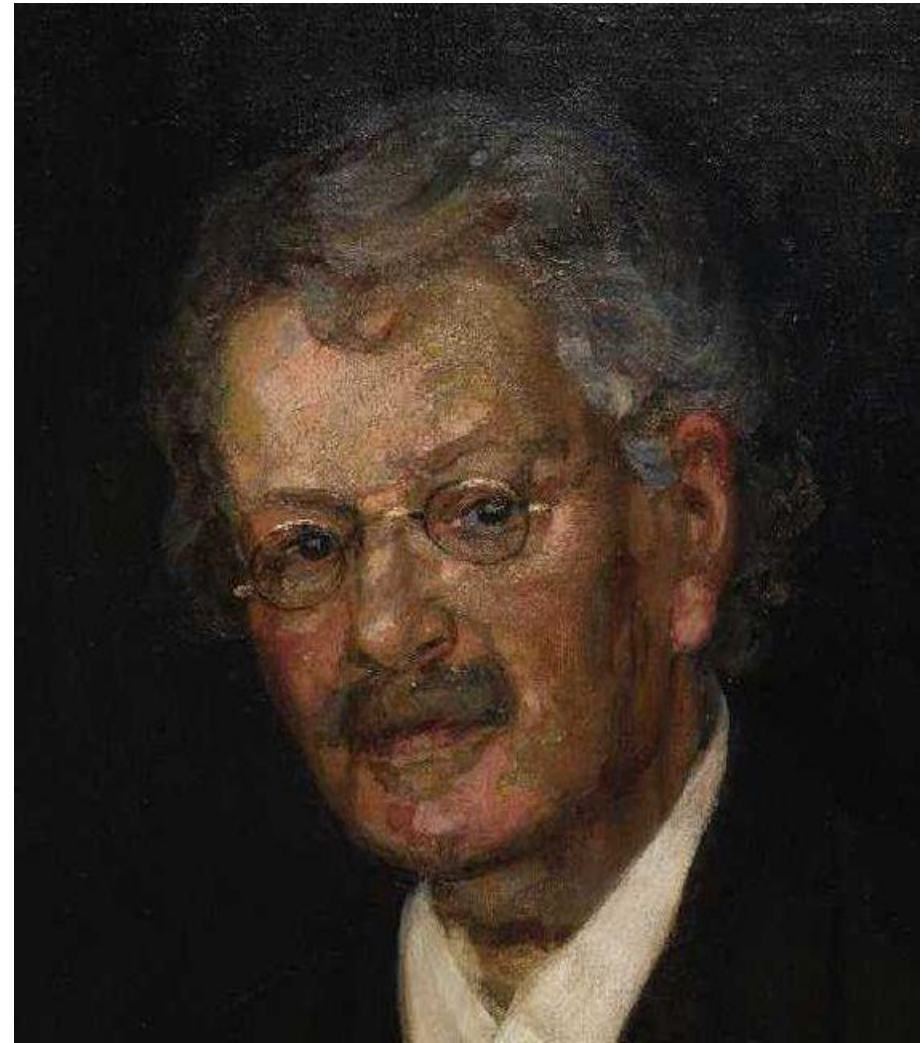

Američtí marginalisté – Irving Fisher

- **Kvantitativní teorie peněz (Kupní síla peněz, 1911)
rovnice směny: $M.V = P.T$**
- **Peněžní iluze, 1928**
- **Teorie úroku, 1930**
- **Reálná a nominální úroková míra: Fisherova rovnice**

Knut Wicksell
(1851 – 1926)

Švédští marginalisté – Knut Wicksell

- **Život a dílo**
- **Teorie kapitálu:**
  - návaznost na Boehm-Bawerka
  - šířka a výška (hloubka) kapitálu
  - rozšiřování a prohlubování kapitálu
  - vliv růstu kapitálu na míru zisku
  - hodnota kapitálu

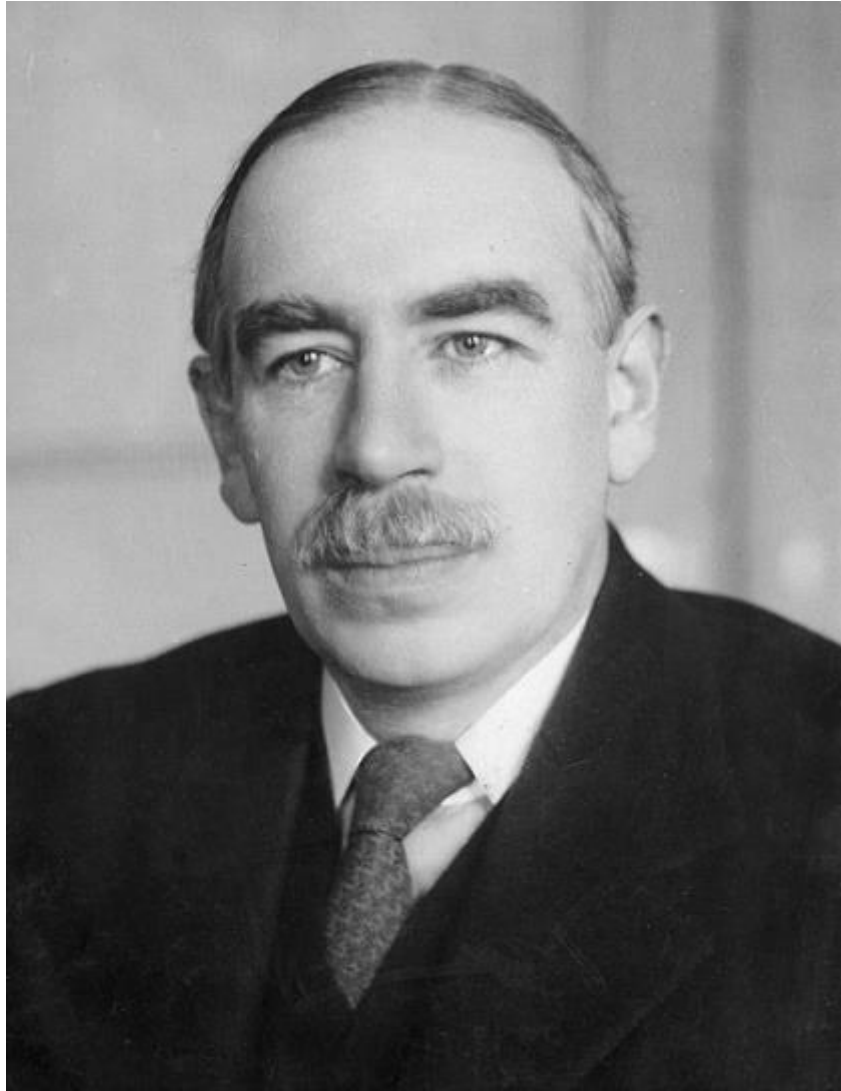
Švédští marginalisté – Knut Wicksell

- **Monetární teorie hospodářského cyklu**
  - přirozená úroková míra
  - trh zapůjčitelných fondů a peněžní úroková míra
  - odchylky peněžní a přirozené úrokové míry
  - vynucené úspory
  - špatné investice

Švédští marginalisté – Gustav Cassel

Teorie parity kupní síly:

- měnový kurz a cenové hladiny**
- spor s teoretiky platební bilance**

John Maynard
Keynes
(1883 – 1946)

John Maynard Keynes

- **Život a dílo**
- **Ekonomické důsledky míru, 1919**
- **Keynesův postoj ke zlatému standardu**

John Maynard Keynes

- **Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz, 1936**
- **Ekonomická teorie – východisko pro politiku**
- **Keynesova „ricardiánská neřeš“**
- **Keynesův rozchod s „klasiky“**

John Maynard Keynes – kritika „klasické“ teorie zaměstnanosti

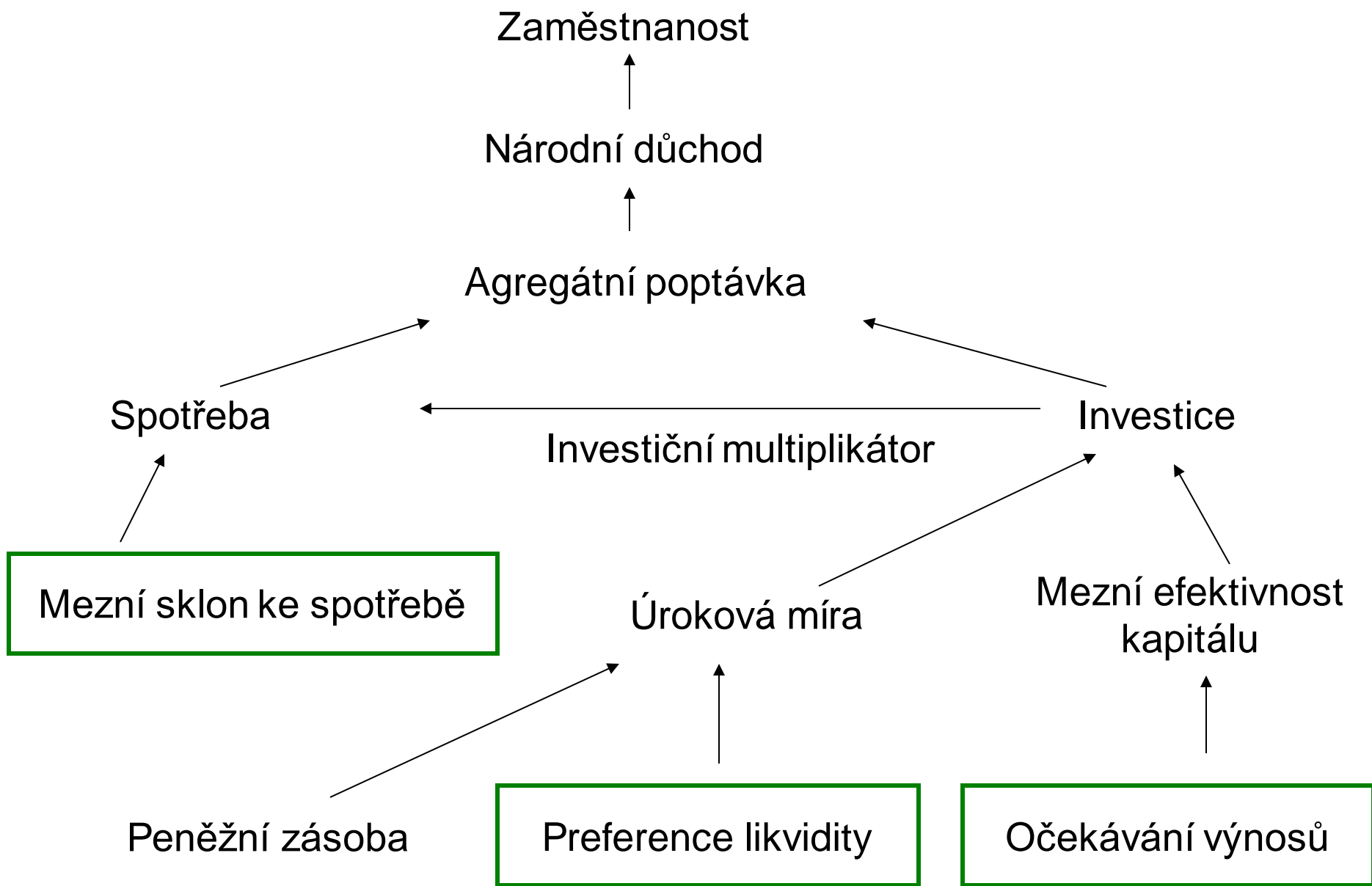
- **Odmítnutí neoklasického modelu trhu práce**
- **Keynesův spor k Pigouem o příčině a charakteru nezaměstnanosti**
- **Reálné mzdy, nominální mzdy a peněžní iluze**
- **Pigouův efekt**

John Maynard Keynes – teorie zaměstnanosti

- **Snaha o nové paradigma: „Obecná“ a „speciální“ ekonomická teorie**
- **Rovnováha při neplné zaměstnanosti**
- **Zaměstnanost, národní důchod a agregátní poptávka**

John Maynard Keynes – teorie zaměstnanosti

- **Agregátní poptávka: kritika Sayova zákona**
- **Neoklasický přístup všeobecné rovnováhy a Keynesův agregátní přístup**
- **System proměnných:**
  - **Neoklasikové – vzájemné vztahy**
  - **Keynes – příčinné vztahy**

John Maynard Keynes – teorie zaměstnanosti (úspory)

- **Agregátní poptávka = národní důchod**
$$C + I = C + S$$
$$I = S$$
- **Rozhodování o úsporách a investicích**
- **Úspory: spotřební funkce a mezní sklon ke spotřebě**
- **Paradox spořivosti**

John Maynard Keynes – teorie zaměstnanosti (investice)

- **Investice a spotřeba: investiční
multiplikátor**
- **Mezní efektivnost kapitálu**
- **Vztah mezi investicemi a úsporami:
Keynes versus „klasikové“**

John Maynard Keynes – teorie peněz a úroku

- **Spekulační poptávka po penězích: volba mezi hotovostí a dluhopisy**
- **Úrok jako peněžní jev (odměna za vzdání se likvidity)**
- **Odmítnutí kvantitativní teorie peněz a klasické dichotomie**

John Maynard Keynes – vysvětlení Velké deprese

- **„Základní psychologický zákon“ -
klesající mezní sklon ke spotřebě**
- **Klesající mezní efektivnost kapitálu**
- **Neschopnost ekonomiky proinvestovat
úspory**

John Maynard Keynes a hospodářská politika

- **Měnová politika**
  - **vliv měnové expanze na reálný sektor a na inflaci**
  - **past likvidity**

John Maynard Keynes a hospodářská politika

- **Rozpočtová politika**
  - **multiplikační efekt vládních výdajů**
  - **nový přístup k rozpočtovým schodkům**

Přijímání Keynesovy ekonomie

- **Keynesiánství jako generační fenomén**
- **Keynesiánství jako alternativa marxismu**
- **Keynesiánství jako alternativa laissez faire (nová forma ekonomického aktivismu)**

Paul Samuelson o Keynesově Obecné teorii

- *„Je to špatně napsaná kniha, má slabou strukturu; každý laik, který ji koupil, zlákan autorovou reputací, se musel cítit ošizen o svých pět šilinků. Nehodí se pro školní studium. Je arogantní, podrážděná, polemická a nevděčná k předchůdcům ... zkrátka, je to dílo génia.“*

Paul A. Samuelson

Poválečný vývoj keynesiánství

- **Vznik moderní makroekonomie**
  - makroekonomie doménou keynesiánců
  - národní účetnictví

- **Neokeynesiánství a postkeynesiánství**
  - lze Keynesa smířit s neoklasismem?
  - lze Keynesa interpretovat rovnovážným modelem?

Postkeynesiánství

- **Obecná charakteristika:**
  - metodologický realismus
  - odmítání paradigmatu rovnováhy
  - názory na *laissez faire* a na stabilitu kapitalismu
- **Joan Robinsonová**
  - pokus o „antimarginalistickou revoluci“ v mikroekonomii
  - kritika neokeynesiánských rovnovážných modelů z pohledu *historického času*

Postkeynesiánství

- **Nicholas Kaldor**
  - endogenní teorie peněz a spor s monetaristy

- **Sydney Weintraub**
  - teorie cenové tvorby
  - názory na inflaci

Neokeynesiánství („rovnovážné keynesiánství“)

- **Keynesiánské modely rovnováhy**
  - **John Hicks: model IS-LM (1937)**
  - **Franco Modigliani: úplný keynesiánský model (1944)**

Paul A. Samuelson

- **Operacionalismus a matematizace ekonomie (Základy ekonomické analýzy 1947)**
- **Spojení neoklasické mikroekonomie a keynesiánské makroekonomie (Ekonomie 1948)**

Syntéza keynesiánství a neoklasismu

- **Keynesiánský důchodový a neoklasický cenový mechanismus**
- **Keynesova ekonomie „speciálním případem“: mzdové a cenové strnulosti**

Syntéza keynesiánství a neoklasismu

- **Trh práce: jak definovat „plnou zaměstnanost“**
- **A.W.Phillips: Phillipsova křivka, 1958**
- **Samuelsonova a Solowova interpretace Phillipsovy křivky : „trade off“ mezi inflací a nezaměstnaností**

Rozdvojení ekonomie na mikroekonomii a makroekonomii

- **Mikroekonomie bez makroekonomických vyústění**
- **Makroekonomie bez mikroekonomických základů**

Vývoj teorie růstu

Keynesiánská teorie růstu (40.léta):

Harrod-Domarův model

- Funkce úspor: $S = s.Y$
- Rovnováha úspor a investic: $I = S$
- Důchodotvorný účinek investic:
 $dY = 1/s \cdot dI$
- Tempo růstu: $dY/Y = dI/I$

Vývoj teorie růstu

Keynesiánská teorie růstu (40. léta): Harrod-Domarův model

- Zaručené tempo růstu nár. důchodu
- Přirozené tempo růstu nár. důchodu
- Klasická nezaměstnanost
- Keynesiánská nezaměstnanost

Vývoj teorie růstu

Neoklasická teorie růstu (50. léta) : Solowův model

- Kritika keynesiánské teorie růstu:
substituce práce a kapitálu
- Produkční funkce

Vývoj teorie růstu

Neoklasická teorie růstu (50. léta) : Solowův model

- Cobb-Douglasova produkční funkce
- Klesající výnosy z kapitálu
- Exogenní technologický pokrok a Solowovo reziduum
- Efekt dohánění

Vývoj teorie růstu

Teorie endogenního růstu (80.léta):

- **Kritika Solowova modelu**
- **Široké pojetí kapitálu**
- **Endogenní technologický pokrok**
- **Konstantní či rostoucí výnosy z kapitálu**

Vývoj teorie růstu

- **Rozdvojení teorie růstu od konce 60. let**
- **Institucionální teorie růstu:**
  - **Gunar Myrdal (60.léta): „Asijské drama – pojednání o chudobě národů“**
  - **Hernando de Soto (90.léta): „Tajemství kapitálu“**

Krise keynesiánství

- **Inflační 70. léta**
- **Friedmanova kritika Phillipsovy křivky:
(Úloha měnové politiky, 1968)**
  - **Adaptivní inflační očekávání**
  - **Přirozená míra nezaměstnanosti**

Nové makroekonomické směry

- **Monetarismus**
- **Škola racionálních očekávání**
- **Škola strany nabídky**

Monetarismus ve sporu s keynesiánstvím (50. léta)

- Friedmanova kritika Keynesovy spotřební funkce (Teorie spotřební funkce, 1957): hypotéza permanentního důchodu**
- Friedmanova kritika Keynesovy funkce poptávky po penězích a rehabilitace kvantitativní teorie peněz**

Monetarismus ve sporu s keynesiánstvím (50. léta)

- **Spor o účinnost měnové a rozpočtové politiky**
  - **Efekt vytěsňování**
  - **Zachycení sporu na modelu IS-LM**
- **Zpoždění politiky**

Monetaristické pojetí inflace

- **Spor o charakter a příčiny inflace: je inflace peněžní jev?**
- **Stabilní a předstihový vztah mezi peněžní zásobou a nominálním HDP(Friedman, Schwartzová: Monetární historie USA, 1963)**

Vliv monetarismu na měnovou politiku

- **Cílování peněžní zásoby (srovnání s keynesiánskou měnovou politikou)**
- **Friedmanovo „zlaté pravidlo“ měnového růstu**

Ekonomie strany nabídky

- **Podněty na straně nabídky: kritika keynesiánství**
  - „cena volného času“
  - „cena současné spotřeby“
  - kritika progresivního zdanění
- **Lafferova křivka**

Obrat v hospodářské politice

- **Margaret Thatcherová**
  - návrat ideologie laissez faire do politiky
  - policy rule
- **Ronald Reagan**
  - snižování daní
  - deregulace

Revoluce racionálních očekáváníí

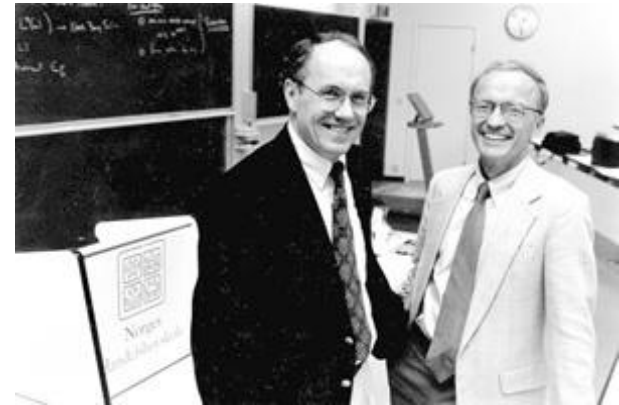
- **John Muth: hypotéza racionálních očekáváníí** (*Racionální očekáváníí a teorie cenových změn, 1961*)
  - optimalizace při neúplných informacích
  - očekáváníí jsou v agregátním vyjádření správná
  - lidé systematicky neopakují své chyby

Revoluce racionálních očekáváníí

- **Škola racionálních očekáváníí (1971): R. Lucas, T. Sargent**
- **Kritika předpokladu adaptivních očekáváníí**
- **Zrušení rozdílu mezi krátkým a dlouhým obdobím (nová klasická makroekonomie)**

Revoluce racionálních očekáváníí

- **T. Sargent, N. Wallace: hypotéza o neúčinnosti hospodářské politiky**
- **Odpověď neokeynesiánců (S. Fisher, E. Phelps): dlouhodobé smlouvy**
- **F.Kydland, E.Prescott: časová nekonzistence politiky**
  - Policy rule vs. policy discretion
  - Požadavek nezávislosti centrální banky

Mikroekonomické základy makroekonomie

- **Lucasova kritika ekonometrického testování hospodářských politik**

(R. Lucas: Econometric Policy Evaluation – A Critique, 1976)

- **Kydland, Prescott: makroekonomické modely s mikroekonomickými základy**

Škola reálného hospodářského cyklu

- **Neslučitelnost racionálních očekávání s poptávkovým charakterem cyklu**
- **Technologický charakter cyklu**
- **Neexistence produkční mezery**

Škola reálného hospodářského cyklu

- **Mikroekonomické základy teorie reálného cyklu:**
  - **racionální očekávání**
  - **„okamžitě“ se vyčišťující trhy**

Nová keynesiánská ekonomie

- **Odlišnosti oproti „starému“ keynesiánství**
- **Kritika teorie reálného cyklu**
- **Poptávkový charakter hospodářského cyklu a jeho mikroekonomické základy**
  - **Mzdové a cenové strnulosti**
  - **Teorie implicitních mzdových kontraktů**
  - **Teorie „insider-outsider“**

Nová keynesiánská ekonomie

- **Názory na stabilizační politiku**
  - rozpočtová politika není vhodná pro stabilizaci
  - měnová politika je vhodná pro stabilizaci
- **Jsou peníze exogenní nebo endogenní?**
  - v kauzálním smyslu
  - v behaviorálním smyslu

Nová keynesiánská ekonomie

- **Jsou peníze neutrální? (krátké a dlouhé období)**
- **Je měnová politika neutrální? (krátké a dlouhé období)**
- **Příčiny inflace (krátké a dlouhé období)**

Nové keynesiánské modely

- Rovnice mezery produktu:

$$Y - Y^* = \gamma - \alpha \cdot r$$

- Rovnice inflace:

$$\pi = \pi_e + \varepsilon(Y - Y^*) + z$$

- Taylorovo pravidlo (reakční funkce centrální banky):

$$i = \pi + r_n + \alpha(\pi - \pi^T) + \beta(Y - Y^*)$$

Chicagská škola – vývojové etapy

- **Zakladatelé školy: Frank Knight a Jacob Viner**
- **Knightova skupina: Milton Friedman a George Stigler**
- **Langeho období: 1938 - 1945**

Chicagská škola – vývojové etapy

- **Období sporů: 1945 – 1953**
- **Chicagský (friedmanovský) monetarismus**
- **Ronald Coase a nová institucionální ekonomie**

Chicagská škola – vývojové etapy

- **„Imperiální období“ chicagské školy:**
  - **Beckerův „ekonomický imperialismus“**
  - **Ekonomie a právo (Richard Posner)**

Chicagská škola – obecná charakteristika

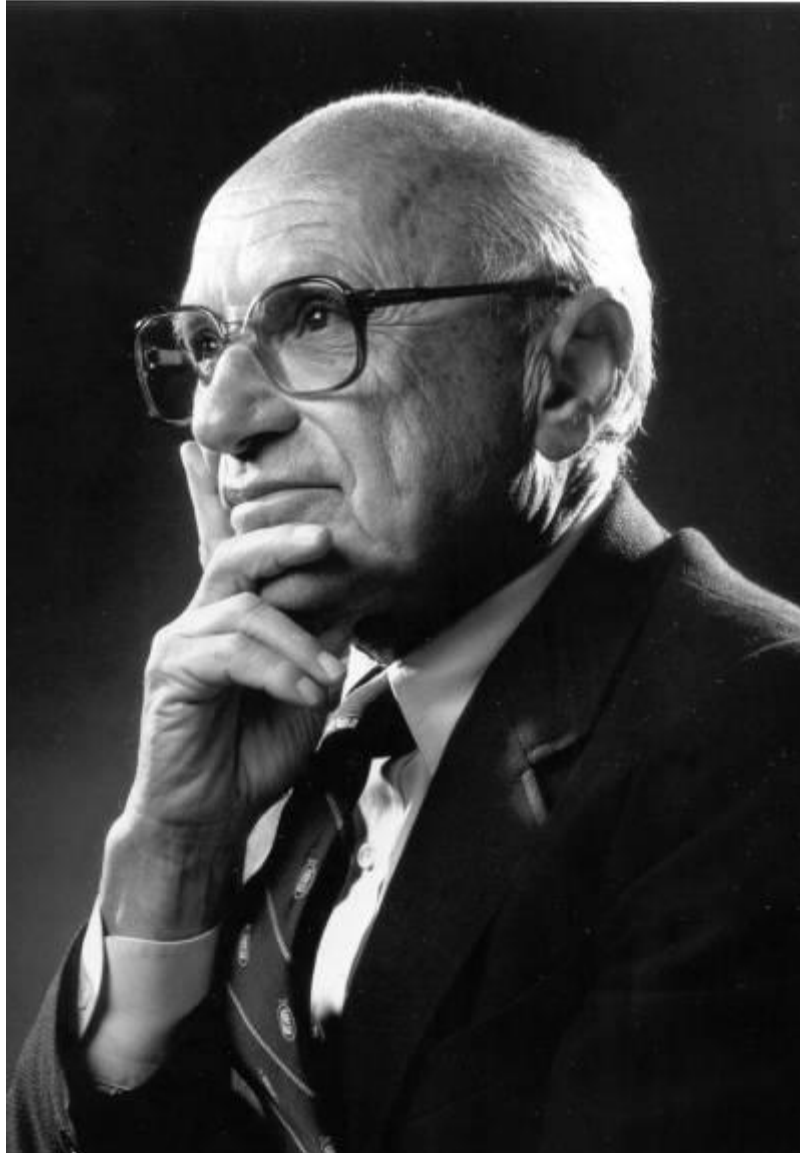
- **Tradice laissez faire**
- **Empirické testování teorií**
- **Teorie ceny a odpor k teoriím nedokonalé konkurence**
- **Postoj ke keynesiánství**

Chicagská škola – Frank Knight

- **Riziko, nejistota a zisk (1921)**
  - Neoklasická teorie zisku: zisk jako náklad
  - Windfall profit
  - Knightovo rozlišení rizika a nejistoty
  - Zisk (ztráta) - výsledek nejistoty
- **Srovnání s neoklasickou a rakouskou teorií zisku**
  - zisk při dokonalé konkurenci
  - zisk při tržní rovnováze

Milton Friedman
(1912 – 2006)

Chicagská škola – Milton Friedman

- **Život a dílo**
- **Přínosy do metodologie ekonomie:**
  - **Reakce na keynesiánské hledání reálných předpokladů**
  - **Metodologie pozitivní ekonomie (1953): metodologický pozitivismus a instrumentalismus**

Chicagská škola – Milton Friedman

- **Spor s keynesiánci a vznik monetarismu:
Friedmanovy přínosy do makroekonomie:**
  - **Hypotéza permanentního důchodu (Teorie spotřební funkce, 1957)**
  - **Nová kvantitativní teorie peněz: peníze jsou neutrální v dlouhém období**
  - **Inflace je peněžní jev (Monetární historie USA, 1963)**
  - **Kritika Phillipsovy křivky (Úloha měnové politiky, 1967)**

Chicagská škola – Milton Friedman

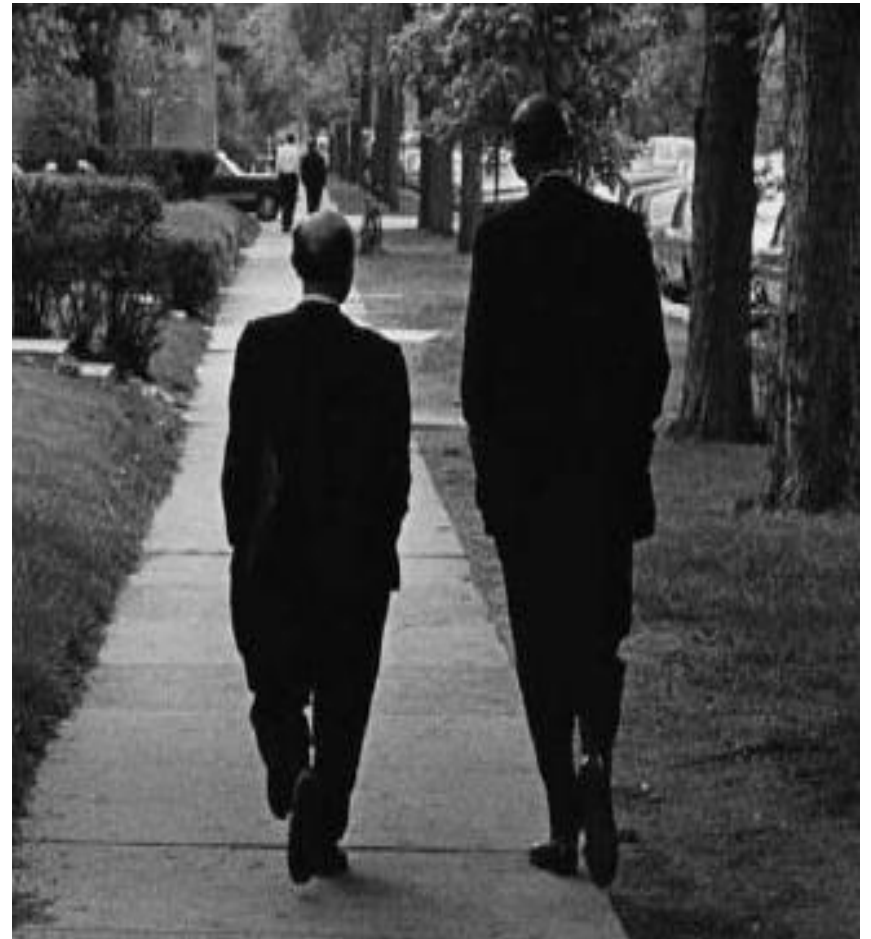
- **Kapitalismus a svoboda (1962)**
- **Svoboda volby (1980)**

Chicagská škola – Milton Friedman

*„I am not a supply-side economist.
I am not a monetarist economist.
I am an economist“*

Milton Friedman

George Stigler (1911 – 1991)

Chicagská škola – George Stigler

- **Ekonomie informací (1961): informace jako endogenní součást analýzy nákladů a výnosů**
- **Teorie oligopolu (1964): nestabilita kartelových dohod**

Chicagská škola – George Stigler

- **Teorie ekonomické regulace (1971):
proč vlády regulují?**
  - **Normativní a pozitivní teorie regulace**
  - **Regulace v zájmu regulovaných**
  - **Endogenita vládních zásahů**

Chicagská škola -Theodore Schulz

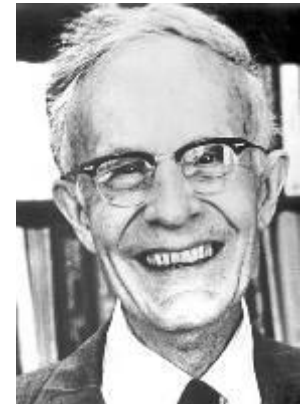
- **Problém chudoby v „třetím světě“:**

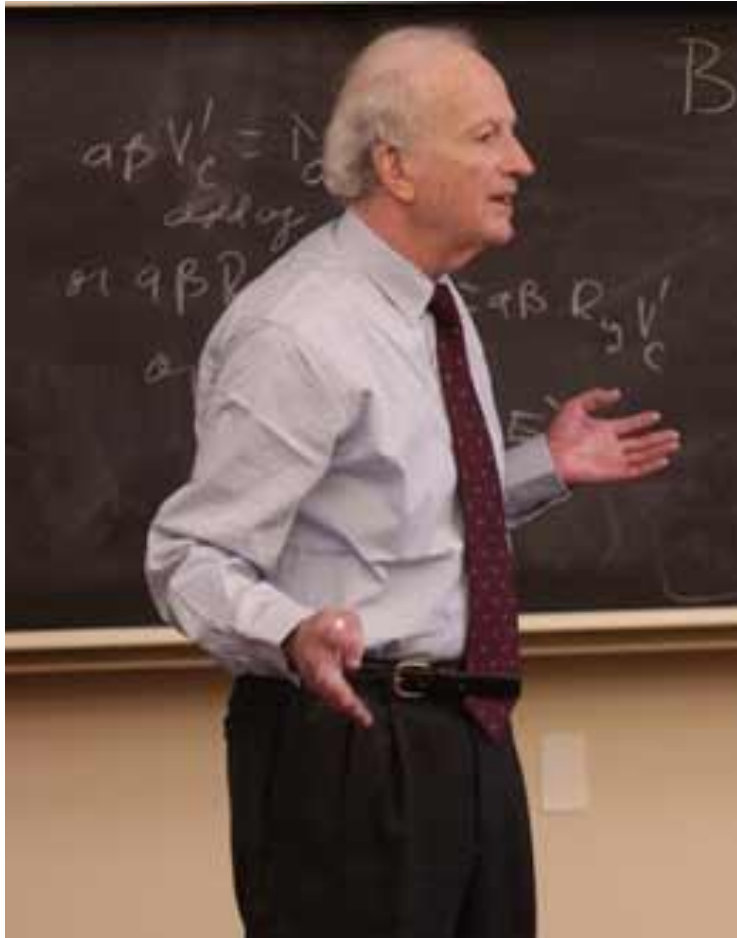
- **Tradiční teorie:**

- klesající výnosy z půdy a přelidnění
- bludný kruh chudoby a zahraniční pomoc

- **Chicagská teorie:**

- investice do lidského kapitálu

Gary Becker
(1930)

Chicagská škola – Gary Becker

- **Ekonomie - „imperiální věda“:**
aplikace analýzy nákladů a výnosů na
netradiční oblasti lidského chování
- **Ekonomický přístup k lidskému**
chování (1976)
  - Čím se definuje ekonomie?
  - Předpoklad racionality
  - Nepeněžní náklady a výnosy

Chicagská škola – Gary Becker

- **Ekonomie diskriminace (1957)**
  - Proč zaměstnavatelé nediskriminují
  - Jaké jsou příčiny diskriminace
- **Lidský kapitál (1964)**
  - Pojem lidského kapitálu
  - Výnosy z lidského kapitálu

Chicagská škola – Gary Becker

- **Zločin a trest (1968)**
  - Náklady a výnosy zločinu
  - Význam trestu pro snížení kriminality
- **Pojednání o rodině (1981)**

Ronald Coase
(1910)

Chicagská škola – Ronald Coase

- **Teorie firmy na bázi transakčních nákladů (Povaha firmy, 1937)**
- **Nová teorie externalit na bázi transakčních nákladů (Problém společenských nákladů, 1960)**
  - **kritika Pigouovy teorie**
  - **externality a transakční náklady**

Chicagská škola – Ronald Coase

- **Coasův teorém**
- **Nová institucionální ekonomie**
  - **Ekonomie transakčních nákladů**
  - **ekonomie vlastnických práv**

Chicagská škola – Richard Posner

- **Ekonomická analýza práva (1972)**
  - Rozhodování v rámci právních omezení
  - Teze o efektivnosti *common law*
- **Rozdíly mezi chicagskou a rakouskou *law and economics***
  - Předpoklad racionality
  - Metodologické rozdíly

Škola veřejné volby

- **Ekonomická teorie politiky**
- **Cíle a chování státu:**
  - **Tradiční přístup: stát usiluje o obecné blaho**
  - **Škola veřejné volby: politikové maximalizují svůj individuální užitek**

Škola veřejné volby

- **Aplikace metodologického individualismu na stát**
- **Normativní a pozitivní teorie státu**
- **Arrowův teorém nemožnosti**

Škola veřejné volby

- **Kenneth Arrow: kritika společenské funkce blahobytu**
- **James Buchanan a Gordon Tullock: Kalkulace souhlasu (1962)**

James Buchanan

Pozitivní teorie veřejných financí

- srovnání s tradiční teorií veřejných financí**
- fiskální iluze**
- krátkozrakost voliče**

James Buchanan

Konstituční ekonomie: rozhodování o pravidlech

- *prekonstituční* analýza: rozhodování v rámci daných pravidel
- *postkonstituční* analýza: jaká pravidla chceme?
- kritika většinového hlasování

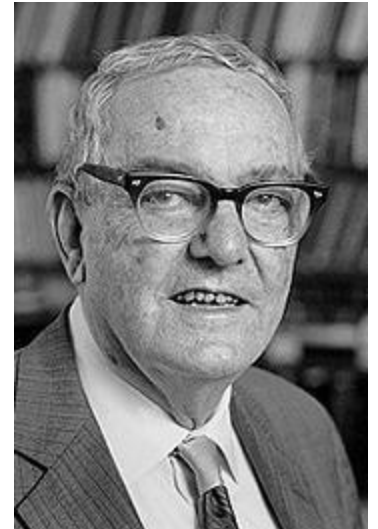
Behaviorální ekonomie

- **Ekonomie a psychologie: snaha o psychologický realismus**
- **Vztah k neoklasické ekonomii**
- **Metodologie**
- **Kritikové: konstatované preference a projevené preference**

Behaviorální ekonomie

Herbert Simon

- omezená racionalita (bounded rationality)
- rozhodování „od oka“ (rule of thumb)

Complexity science v ekonomii

- **Předchůdci: Stuart Kauffman, F.A.Hayek:**
  - *evoluce komplexního systému zahrnuje jeho sebeorganizaci*
  - *vývoj a budoucí podobu komplexního systému nelze předvídat*
- **Santa Fe Institut:** *studium komplexních systémů počítačovými simulacemi*
- **Komplexní systémy:** *komplexní ekonomický systém nelze popsat strukturálním rovnovážným modelem (DSGE)*
- *„Simplicity vision“ a „complexity vision“*

Computational economics

- **Tradice experimentů v ekonomii (Vernon Smith)**
- **Modely ACE: simulace komplexních adaptivních systémů**
  - heterogenní agenti
  - omezená znalost agentů
  - schopnost agentů učit se
  - základní strategie agentů
  - interakce mezi agenty

Computational economics

- **Modely ACE:**
  - možnost nelineárních vztahů
  - možnost vývoje bez rovnováhy
  - možnost pozitivní zpětné vazby (rostoucí výnosy)

Computational economics

- ***„Emergent system“ a „deduced system“***
- **Problém racionálních očekávání**
- **Brian Arthur: „problém baru“**

Computational economics

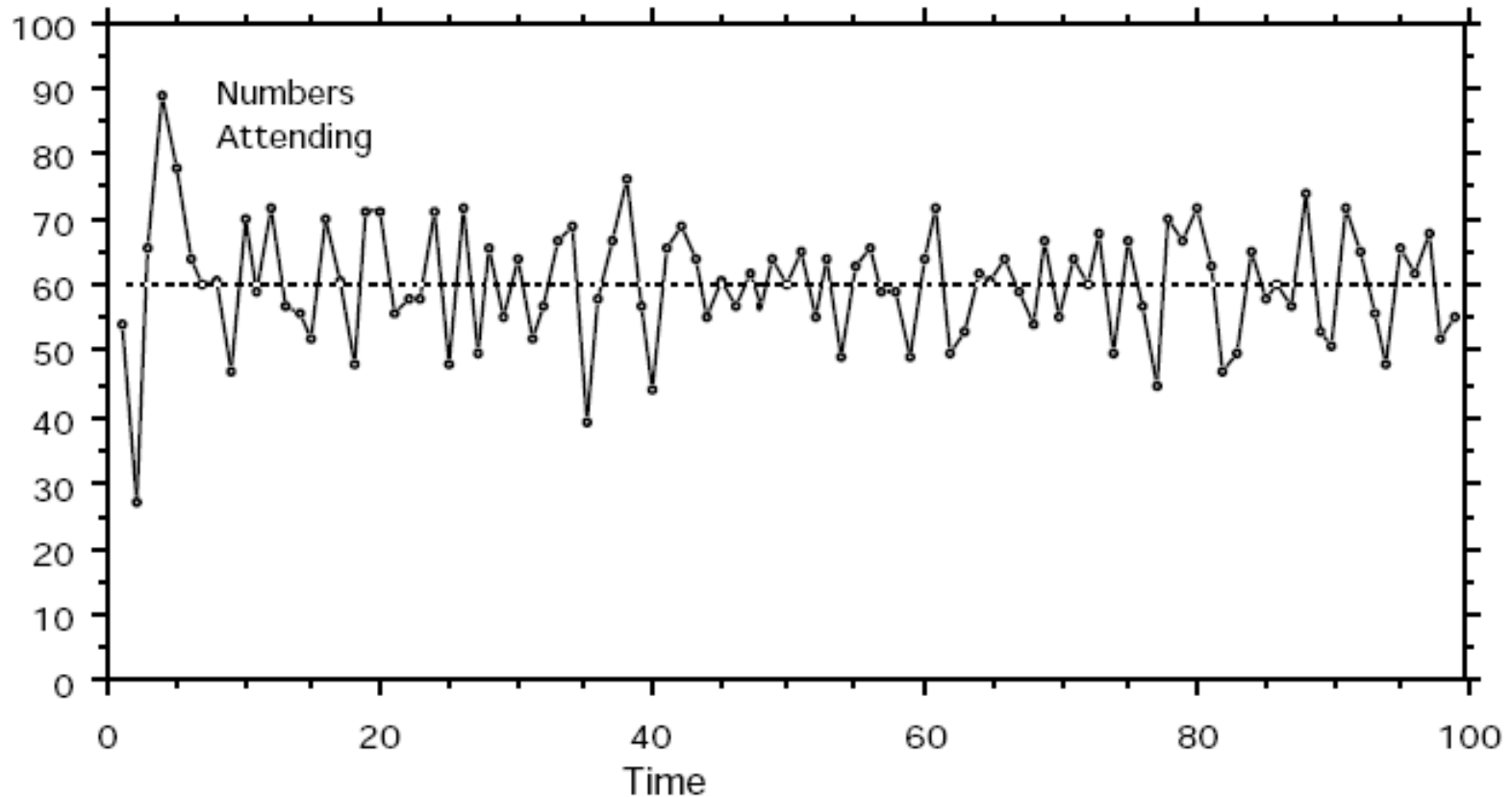

Figure 1. Bar Attendance in the first 100 Weeks.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

